

İSLAMOFOBİ

KOLEKTİF BİR KORKUNUN ANATOMİSİ

SEMPOZYUM TEBLİĞLERİ

EDİTÖRLER

YRD.DOÇ.DR. OSMAN ALACAHAN

YRD.DOÇ.DR. BETÜL DUMAN

18-19 KASIM 2011

SİVAS, TSQ KONFERANS SALONU

Batı'da Hz. Muhammed (S) Üzerinden İslamofobi'nin Yansımaları

İslamofobi'nin Felsefî Kökenleri

PROF. DR. BAYRAM ALİ ÇETİNKAYA
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Özgürlükler; tüm dinler, inançlar ve ideolojiler için olmalıdır. Dinler ve ideolojiler, en iyinin hayata geçirilmesi, dünyanın yaşanabilir hale gelmesi, barış ve tahammülün varlık alanına taşınması için olmalıdır. Aksi takdirde savaş ve çatışma yarışını, kışkırtma alanı olarak insanlara sunmak zorunda kalacaklardır.

Batı tarihi, özellikle üçüncü bin yılı, İslâm'ın değer ve kutsallarına fiilî, sözlü ve görsel (matbu) saldırılar ve kışkırtmalarla doludur. Bu bağlamda İslâm'ın peygamberi ve kutsallarına saygı gösteren Batılı entelektüellerin (John L. Esposito, Karen Armstrong¹ vb dışında) sayısı yok denecek kadar azdır.

1 Bkz. John L. Esposito, *Güçlenen İslâm'ın Yankıları*, çev: Erol Çatalbaş, İstanbul 1989; John L. Esposito, *Değişim Sürecinde İslâm*, çev: A.Y. Aydoğan, A. Ünlü, İstanbul 1991; Karen Armstrong, *Hız. Muhammed İslâm Peygamberinin Biyografisi (Muhammad, A Biography of the Prophet)*, çev: S.

Fikir ve düşünce özgürlüğü çerçevesinde, inançlara ve onların değerlerine saldıranlar, bulundukları tarafın değişmesiyle, bu söylemlerinde değişiklikler içerisine girebiliyor ve paradokslara düşebiliyorlar.

1. "Öteki"nin Düşünce ve Basın Özgürlüğü

Öncelikle, bir dönem gösterime girmiş, Hz. İsa'ya hakaret eden ve Hıristiyan değerlerini aşağılayan "Günaha Çağrı" adlı bir filmin, Batı coğrafyasında uyandırdığı yankı ve tepkiyi hatırlamak gerekir. Filmin sinemalarda gösteriminin başlamasıyla, bu yaşlı kıtada yer yerinden oynamış, gösteriler yapılmış, sinema salonlarına saldırılarda bulunulmuştur. Vatikan dolayısıyla Papalık ayağa kalkmıştır. Nihayetinde genel olarak filme gösterilen tepki ve reaksiyon, masum, makul ve haklı bulunmuştur. Tabii ki, filmin gösterilmesinin meşru olduğu; fikir ve düşünce özgürlüğü çerçevesinde görülmemiş ve bu kapsamda ele alınmamıştır. Dolayısıyla Batı kamuoyunu, siyaset çevresi ve entelektüelleri; kendi kutsal ve inançları söz konusu olduğunda çok duyarlı bir tavır sergileyerek, herhangi bir saldırıya kesinlikle müsaade etmemektedirler.

Yine, yakın zamanda çekimi yapılan ve gösterilen *İsa'nın Çilesi (Istirabı)* isimli film, Yahudilerin Hz. İsa'ya yönelik acımasız işkence ve eziyetlerini, gereğinden fazla abartılı bir şekilde işlemekteydi. Ancak başlangıçta filmin gösterimi için, ABD'de sinema bulunamadı. Bununla birlikte film, birçok Yahudi örgüt ve kuruluş tarafından haklı olarak şiddetle eleştirildi ve kınandı. Dolayısıyla bu filmle ilgili ileri sürülen eleştiriler de gösteriyor ki, hakaret içeren ve gerçekçi olmayan görüntüler, eğer İslâm'ın dışındaki bir din için olduğu takdirde, filme yöneltilen tenkitler makul ve meşrudur. Ancak İslâm'a ve onun değerlerine yapılan yazılı ve görsel sataşma, saldırı ve iftiralara karşı ortaya konan tepkiler, Batı'da düşünce ve fikir özgürlüğü çerçevesinde ele alınmamaktadır.

Garaudy, Yahudilerin İkinci Dünya Savaşı'nda uğradığı soykırımın gereğinden fazla abartıldığını ve bu dönemdeki Hitler Almanya'sıyla Yahudiler arasındaki ticarî faaliyetlere ve bazı gizli anlaşmalara dikkat çeken bir kitap kaleme aldı. O, kitapta; bu soykırımda, Yahudilerin bildir-düğünün aksine altı milyon insanın öldürülmediğini, bu sayının çok daha az olduğunu, birtakım tarihi olay ve belgelerle ortaya koyuyor. Ancak

Yeniçeri, İstanbul 2005. Armstrong'un bu kitabı, Batı'da Hz. Muhammed hakkında yazılan en olumlu eserdir. Eserin, 11 Eylül sonrası Batı'da gördüğü ilgi önemlidir. Çünkü kitap üç milyon civarında bir satış rakamına ulaşmıştır.

Garaudy'nin bir özelliği de var ki, o da İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerin ölüm cenderesinde bulunan bir kısım Yahudiye yardım etmiş ve onların hayatta kalmalarını sağlamış olmasıdır. Ne yazık ki, *İsrail, Mitler ve Terör* (*LesMythesFondateurs de la PolitiqueIsraélienne*²) olarak isimlendirdiği bu eserini, fikir ve düşünce özgürlüğünün şampiyonluğunu yapan Fransa'da yayımlayacak bir yayınevi bulamadı.

Zirâ, Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi, Fransa'da da Yahudi soykırımının aksini iddia etmek veya küçümseyici göstermek, cezaî müeyyidesi olan bir suç niteliğindedir. Nihayetinde Garaudy, kendi imkânlarıyla kitabını yayımladı. Ancak bugün Hz. Peygamber'i terörist gösteren ve aşağılayan karikatürlerin yayımlanmasına, düşünce ve basın özgürlüğü kapsamında fırsat veren, göz yuman, hatta –abartılı söylemezsek– neredeyse alkışlayan Fransa, kendi ülkesinin Müslüman bir aydınına, aynı hakları tanımadı ve onu büyük bir para cezasına çarptırdı.

Bir başka örnek, AİHM'nin son olarak, başörtüsü konusunda aldığı karar, kurumun adalet mekanizmasına, olay ve olgunun değişmesiyle hükmün de nasıl değişebileceğini gösteren dikkat çekici bir örnektir. Diğer taraftan Yahudi bir öğrencinin Cumartesi'nin (şabat) kutsal günleri olduğu; o gün yapılan sınava girmek istememesi için mahkemeye yaptığı müracaat, kurumun en yüksek Yahudi din otoritesinin görüşünü esas alarak verdiği karar... Tabii ki, bu karar, din ve inanca saygının en güzel örneklerinden biridir ve takdir edilmelidir. Ancak adaleti bulamayanların son sığınağı(!) olan bir mahkemenin, başka dinlere de (İslâm'a) ve onun mensuplarına da özgürlüklerden yararlanma fırsatını ve hakkını vermesi gerekir.

Yine aynı Batı, senaryo ve aktörler değiştiğinde, özgürlüğü Salman Rüşdi ve benzeri olaylarda da göstermiştir. Bu çerçevede, Batı'daki fikir ve siyaset eylemcilerinin, Salman Rüşdi'nin Hz. Peygamber ve İslâm'a hakaret içeren eserinin yayımlanmasına, dağıtılmasına, tanıtım ve propagandasının yapılmasına ne kadar geniş bir imkan ve ortam hazırladıkları düşündürücüdür.

2. Batı ve Tarihî-İdeolojik Takıntılar

Acaba tüm olanları, Batı'nın tarihî ve ideolojik damarlarının bir uzantısı şeklinde mi okumak gerekir? Yoksa yaşananları, kendinden gelişen sıradan vakıalar şeklinde mi görmek gerekir?

2 RogerGaraudy, *İsrail, Mitler ve Terör*, çev: Cemal Aydın, İstanbul 1996.

İkincisini, ihtimal dâhilinde değerlendirmek mümkün gözükmemektedir. Zirâ birkaç ülkede (Danimarka ve Norveç) başlayan/başlatılan kışkırtma ve tâciz, akabinde muhafazakâr ve dindar tebâsı ağırlıklı olan, aynı zamanda İslâm ülkeleriyle tarihî karşılaşmaları olan ülkelerde (İspanya ve İtalya) harekete geçiriliyor.

Şu halde bir cinnet ve hedonist kampanya şekline büründürülen bu hamlelerin hedef noktası, Hz. Peygamber'in terörist ve kan dökücü ambalajıyla sunulmasının bir gerçekliği var mıdır? Bu sorunun cevabını, Hz. Peygamber'in söz, eylem ve uygulamalarında aramak lazımdır.

Nitekim Sevgi Peygamberi'ne gönderilen Kadîm Kelam, onun misyonunu "(Ey Muhammed!) Biz Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik"³ sözleriyle bütün kâinata ilan eder. Bu evrensel hitabın muhatabı Allah'ın Sevgili'sinin sevgi sözleri ise, gerçekten her biri insanlık için birer evrensel ilkeler manzumesi şeklinde tezahür etmektedir.

Tarih boyunca, Batı'da, Peygamberimiz ve İslâm dini şartlı, belirli ön yargılarla ve iftiralarla anlatılmıştır ve bu durum devam etmektedir. Tabii ki bunun birtakım dinî ve siyâsî sebepleri vardır.⁴ Mesela;

Hz. Muhammed, sürekli kılıç ve savaş peygamberi, İslam da savaş ve kılıç dini olarak sunulur. Diğer taraftan bir İslâm ülkesi atom bombası ürettiğinde bu silah "İslam atom bombası" olur⁵; ancak bir Hristiyan veya Yahudi ülke bu silahı imal ettiğinde bunun adı "Hristiyan veya Yahudi Atom bombası" olmaz. Yani olumsuzluklar ve yanlışlıklar veya böyle olmaya müsait haller, İslâm'a fatura edilir. Ancak başarı ve üstünlükler söz

3 Enbiya, 107.

4 Bu önyargı, nefret ve iftiraların dinî ve siyâsî sebepleri için bkz. Edward W. Said, *Orientalism* Western Conceptions of the Orient, IV. edition, England 1995; Maxime Rodinson, *Hazreti Muhammed*, çev: Atilla Tokatlı, İstanbul 1980; John I. Esposito, *Güçlenen İslâm'ın Yankıları*, çev: Erol Çatalbaş, İstanbul 1989; Samuel P. Huntington, "The Clash of Civilizations?" *Foreign Affairs*, 72; 3, Summer 1993; S. P. Huntington ve diğerleri, *Medeniyetler Çatışması*, derleyen: Murat Yılmaz, II. baskı, Ankara 1997; Olivier Roy, *Siyasal İslâm'ın İflası*, çev: Cüneyt Akalın, II. baskı, İstanbul 1995; Harald Müller, *Kültürlerin Uzlaşması*, çev: Ali Çimen, İstanbul 2001; Ahmet Davudoğlu, "Batı'daki İslâm Çalışmaları Üzerine", *Marife*, sayı: 2, Kış 2002; Şinasi Gündüz, *Küresel Sorunlar ve Din*, Ankara 2005; Mahmood Mamdani, *İyi Müslüman Kötü Müslüman (Amerika, Soğuk Savaş ve Terörün Kökenleri)*, çev: Sevinç Altınçekiç, İstanbul 2005; Karen Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, çev: O. Özel, H. Koyukan, K. Emiroğlu, Ankara 1998, 181-215; K. Armstrong, *Muhammed, a Western Attempt to Understand Islam*, London 1991, San Fransisco 1992; Bilal Sambur, "Küresel Köyde İslâm", *İslâmiyât* c. VI, sayı: 2, 2003, 77-86. Ortaçağda Hristiyanların İslam ve Müslüman imajları için bkz. Şaban Ali Düzgün, "Bir Şiddetin Anatomisi: Latin Batı'nın Haçlı Terörü", *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 85 (40 nolu dipnot)

5 Bilindiği üzere, bir dönem Pakistan'ın ürettiği atom bombası için böyle bir retorik kullanıldı.

konusu olduğunda, olay mümkün olduğunca İslâm'dan ve Müslümanlardan yalıtılmış bir halde insanî alana çekilerek sunulur.

3. Terörün/Teröristin Dini Olmaz

Bunun gibi İslâm dinini referans alarak acımasız terör ve bombalama fiillerini gerçekleştirenlerin eylemlerini, bilinçaltında küllenmiş amaç ve niyetlerinin bir sonucu olarak "İslâmî/İslâmcı terör" olarak tanımlamak ve sunmak hem İslâm'a hem de milyonlarca Müslümana yapılan en büyük haksızlık ve zulümdür. *"Çünkü, böyle olaylar İslâm ile özdeşleştirilirse, İsrail'in, dinî içerikli siyasî hedeflerini gerçekleştirmek için Filistinlilere karşı yaptığı saldırıları "Yahudi terörü", ABD'nin 11 Eylül'den hemen sonra 'Haçlı seferlerini başlatacağı' dil sürçmesiyle Irak'ta yaptıklarını ve bunu yapan iktidarların da büyük ölçüde Evanjelik Hristiyan söylemi⁶ ile hareket etmesini de "Hristiyan terörü" olarak nitelemek mümkündür."*⁷

Dolayısıyla terörü gerçekleştirenler, her dinin mensupları içerisinden çıkabilir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bunun örnekleri görülmektedir: *"Oklahoma City'de (ABD) içinde çocuk yuvası da bulunan bir devlet binasını havaya uçurup (19 Nisan 1995) 168 kişinin ölümüne sebep olan Timothy McVeigh 'Hristiyan' idi ve eylemini de 'inançları uğruna' yapmıştı. Filistin'in el-Halil kentindeki İbrahim Camii'ni basarak cemaati kurşuna diken (25 Şubat 1994) Dr. Baruch Goldstein da inançlı bir Musevi'ydi; tıpkı Başbakan İzak Rabin'i öldüren (4 Kasım 1995) genç Yigal Amir gibi."*⁸

Amerikalı yazar Robert Spencer, İslâm'ın Batı'yı tehdit ettiği ve Müslüman askerlerin batıyı doğru yürüdüğünü haber vermekte ve Müslümanların ortaya koyduğu dinsel şiddetin, bu zamana kadar söylendiği gibi İslâm'ın yanlış yorumu olmadığını; aksine şiddet ve terörün İslâm'ın teolojik merkezi olduğunu ileri sürmektedir. Müslümanların kendi inancının dışındakileri öldürmeyi emreden teolojileri ile Batı'nın üzerine yürüdüğünü ileri süren Spencer, Müslümanlara karşı 'nihai savaş'ta zafer kazanmak için bazı önerilerde bulunmaktadır: İslâm öğretilerinin batıya karşı doğrudan bir tehdit oluşturduğunu doğrulamak için 'vurdum duymazlığa son veri-

6 Bkz. İsmail Vural, *Evanjelizm (Beyaz Saray'ın Gizli Dini)*, İstanbul 2003; Grace Hallsell, *Tanrıyı Kıyamete Zorlamak*, çev: M. Acar, H. Özmen, II. baskı, Ankara 2003 ; Erhan Başyurt "Dindar Seçmen Bush'a Neden Yönelidi?", *Aksiyon*, sayı: 518, (11 Temmuz) 2005; Heather Hendershot, *İsa Aşkına Dünyayı Sarsmak Evanjelizm*, çev: G. Ayas, B. Çağlayan, İstanbul 2006.

7 Ahmet Hikmet Eroğlu, "Farklı İnanç Tehdit Olarak Algılanmanın Sonucu: Engizisyon Terörü", *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 99.

8 Fehmi Kuru, "Tarihî Misyon", *Yenişafak*, (10 Temmuz) 2005, 12.

lerek radikal İslâm tehdidinin doğası ile kavranmalıdır.' İşbirliği yapılan devletlerin İslâm hukuku uygulayanlarıyla uluslararası ilişkilere son verilmelidir. Birleşik Devletler'dekicamiler, vatana ihanet gerektiren İslâm öğretilerinin engellenmesi için denetlenmelidir. Müslüman göçmenler 'anâyasada sıralanan Amerikan idealleri doğrultusunda' asimile edilmelidir. Amerikan vatandaşı olmak isteyen herhangi bir Müslüman 'hoşgörü, düşünce özgürlüğü, cumhuriyet idaresi ve seküler hukuk gibi Batı ideallerini' kabul etmelidir. Birleşik Devletler'de ve diğer ülkelerde ılımlı İslâm anlayışı cesa-retlendirilmelidir. ılımlı Müslümanların, 'şiddetin çoğalıp yaygınlaşmasında Kur'an'ın rolünün olduğunu kabul etmeleri' için çaba gösterilmelidir. Müslümanlar Kur'an'ın 'ahlâkî, tarihî ve bilimsel açıdan çok önemli hatalar içeren insanî bir metin' olarak görmeye ikna edilmelidir. İslâm, 'kapsamlı ve evrensel bir reforma' tâbi tutulmalıdır. ılımlı Müslümanlar şer'î hukukun Birleşmiş Milletlerin 1948 tarihli insan hakları evrensel beyannamesini ihlal ettiğini ilan etmeleri için ikna ve teşvik edilmelidir.⁹

Nihayetinden şu husus anlaşılmaktadır ki; İslamofobi'nin siyasî, içtimâî, askerî, iktisadîve felsefî sebepleri bulunmaktadır.

4. İslamofobi'ninFelsefî Kökenleri

VIII ve IX. yüzyıllar, İslâm karşıtı teolojik polemiklerin yoğunlaştığı bir dönemdir. Bede (ö.735), Yuhanna (Yahya)ed-Dımeşkî (JohannesDamascenus) (ö.749) ve öğrencisi Theodore EbûKurre (ö.825) gibi Hristiyan teologları, eserlerinde İslâm, Kur'an ve Hz. Muhammed'in (s) isminden bahseden ilk Batılı düşünürlerdir. Eserlerini Arapça, Yunanca ve Süryanice yazan EbûKurre, Abbasî Halifesi Me'mûn'un sarayında Müslüman kelmacılarla birçok tartışmanın içinde bulunmuştur.Farklı bir öneme sahip olan Yuhannaed-Dımeşkî, Ortaçağlar boyunca hâkim olacak teolojik İslâm algısının ilk önemli temsilcisidir. Doğu Hristiyan teolojisi üzerine önemli eserler yazan Dımeşkî, Emevî sultanının sarayında malî işlerinden sorumlu bir memurdur. 720 yılında Kudüs'te inzivaya çekilen Dımeşkî, burada kaleme aldığı eserlerinde İslâm dininden "İsmâiloğularınınunsapıklığı" şeklinde bahsedecektir. Arapların İsmâil soyundan geldiğine inanan bu Hristiyan düşünürü için İslâm yeni bir vahiy değil, Hristiyanlığın içinden çıkmış heretik/sapkın bir mezheptir. Yine Dımeşkî'nin düşüncesine göre, Hz. Muhammed

9 Hakan Olgun, "Protestan Teolojide Şiddet Güdülleri ve İslâm Terörü Algısı", *Dinî Araştırmalar*, c.7, s. 20, Eylül-Aralık 2004, 17 (naklen; Spencer, *OnwardMuslim Soldiers: How JihadStillThreatensAmericaandthe West*, Washington, Regnery, 2003, 5, 290-299, 302-304).

bir "Sahte peygamberdir; şans eseri Eski ve Yeni Ahit'i görmüş, bir Aryan din adamıyla (burada Hristiyan din adamı Bahîra'ya atıf yapılıyor) karşılaştığını iddia etmiş ve böylece kendi sapık mezhebini kurmuştur. Dîmeşkî, İslâm'ı aynı zamanda "deccalinhâbercisi" olarak nitelendirir. Bu algılama ve imaj, Ortaçağ boyunca sürecektir ve bugüne kadar uzanacaktır.¹⁰

XII. yüzyılın iki önemli Hristiyan düşünürü Clairvauxlu St. Bernard ve Raymond Lull, Müslümanların sadece kılıç zoruyla değil, aynı zamanda ikna yoluyla Hristiyanlaştırılmasını öneriyorlardı. İkinci Haçlı Seferi'nin düzenlenmesinde önemli bir rol oynayan St. Bernard, Müslümanlar arasında misyonerlik çalışmalarının yetersizliğinden şikâyet etmekte ve şu tavsiyelerde bulunmaktaydı: "Hristiyan inancının onlara kendiliğinden gelmesini mi bekliyoruz? Kimin şans eseri imana geldiği görülmüş? Eğer biz onlara anlatmazsak, nasıl imana gelecekler?"¹¹

Ortaçağ boyunca öne çıkan bir olgu, Hz. Muhammed hakkında oluşmaya başlayan Avrupa literatürüdür. Her ne kadar Yuhannaed-Dîmeşkî İslâm Peygamberi'ne doğrudan atıfta bulunan ilk Hristiyan düşünürüyse de, Haçlı seferlerinin başladığı ve Kur'ân'ın Latinçe'ye çevrildiği XI. XII. yüzyıllarda Hz. Muhammed hakkında müstakil bir kitaplar yazılmaya başlanacaktır. Burada özellikle Mainzli Embricco'nun (ö.1077) *Vita Mahumeti*, Compigne'li Walter'ın 1137-1135 yılları arasında kaleme aldığı *Otia de Machomete* ve Nogentli Guibert'in XII. yüzyılın başında yazdığı *Gesta Deiper Francos* adlı kitapları hatırlanabilir. Bu çalışmaların hepsi, tarihî kaynaklardan çok, Bizans kökenli söylenti ve hikâyelere dayanan ve önceden belirlenmiş bir Hz. Peygamber imajını doğrulamak için yazılmış kitaplardır.¹²

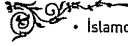
Ortaçağda Hz. Muhammed'i tamamen şeytanî bir sahtekâr olarak gösterilmesi sıradan bir olgudur. Konuya ihtiyatla yaklaşan Hristiyan düşünürlerin daha büyük kısmı bu konuda hüküm vermezken, bazı Romalı Katolik İslâm uzmanları, Hz. Muhammed'i dindar bir 'dahi' olarak düşünmektedirler. Diğerleri daha da ileri gitmiş ve bir bakıma onun gerçek bir peygamber olup olmadığını tartışmışlardır. Sözgelisi St. Thomas Aquinas'ı (ö. 1274) ele alırsak, o, yol gösterici peygamberlikten bahsetmekte ve bunun zorunlu olarak yanılmaz ve kusursuz olmadığını ima etmektedir.¹³

10 İbrahim Kalın, *İslâm ve Batı*, II. baskı, İstanbul 2007, 41-42.

11 Kalın, *İslâm ve Batı*, 69.

12 Kalın, *İslâm ve Batı*, 72.

13 Maksim Rodinson, "Oryantalizmin Doğuşu", çev: Ahmet Turan Yüksel, *Dinî Araştırmalar*, c.7, s. 20, Eylül-Aralık 2004, 186.

Ortaçağ dinî düşüncesine damgasını vuran ve “Batı’nın Gazâlîsi” olarak görülen St. Thomas Aquinas, *SummaTheologia* adlı eserinde İbnSîna ve İbnRüşd’e iki yüzden fazla yerde isim vererek atıfta bulunur.¹⁴

Thomas Aquinas: Muhammed Eski ve Yeni Ahi’teki İfadeleri Almış, Kendisine Mal Etmıştır

Hristiyan yazarların ilk dönemlerde Yahudilere ve “kafirler”e karşı Hristiyanlığı savunmak için apolojiler yazdıkları görülür. Klasik apoloji diye adlandırılan bu dönemin zirve ismi olarak Origien (ö.254?) gösterilir. Ortaçağ’da Yahudilerin ve kafirlerin yanı sıra, Müslümanlara karşı da apolojiler kaleme alınmıştır. Dönemin öne çıkan isimleri, Doğu’da Yahya ed-Dimeşkî ve Abdulmesih el-Kindî (ö. 866); Batı’da ise Thomas Aquinas’tır. Daha sonraki yüzyıllarda Hristiyan apolojiler, Protestanlığa, pozitivizme, evrim teorisine ve din karşıtı akımlara karşı da Hristiyanlığı savunma vazifesini yerine getirmişlerdir.

Papa VI. Innocent’in (ö.1362), ‘Onun öğretisi Kutsal Kitap dışındaki bütün öğretilerden daha üstündür.’ diyerek düşüncelerini övdüğü St. Thomas Aquinas, *SummaContraGentiles* (*Kâfirlere Karşı*) eseriyle apoloji tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. Onun, *SummaContraGentiles*’i, Dominikien Tarikatı’nın başkanlığını da yapmış olan Raymond of Penafort’un (ö. 1275) talebine bir cevap olarak yazdığı yönünde eski bir söylenti bulunmaktadır. Bunu göre Raymond, misyonerlerin, Müslümanların Hristiyanlaştırılması için gerekli olan aklî silahlarla donatılması için genç meslektaşı Thomas Aquinas’tan bir eser kaleme almasını arzulamıştır. Bu rivayetin doğruluğu sorgulanmakta ve *SummaContraGentiles*’in gerçekten İslâm ve Müslümanlara karşı yazılmış bir eser olup olmadığı yönünde tartışmalar varlığını sürdürmektedir.¹⁵

Aquinas, İslâm’ı bir ‘mezhep’; Muhammed’i ise şehvî vaatlerle insanları yoldan çıkaran bir kişi olarak tasavvur etmektedir. Ona göre Muhammed, kendisini destekleyecek hiçbir mucize gerçekleşmediği gibi önceki kitaplarda onun geleceğine ilişkin herhangi bir haber ve işaret de bulunmamaktadır. Bununla birlikte Aquinas, İslâm’ı sadece aptalların inandığı, şiddet ve şehvetten ibaret bir öğreti olarak düşünür.

14 Kalın, *İslâm ve Batı*, 45-46.

15 Muhammet Tarakçı, “St. Thomas Aquinas ve İslâm”, *Marife*, s: 3, 2007, 208.

“(Muhammed) bedenini bizi sürüklemeye çalıştığı şehvî zevklere dayalı vaatlerle insanları yoldan çıkarmıştır. Onun öğretisi, vaatlerine uygun kurallar içermekteydi; şehvî arzuları dizginleyecek hiçbir engel koymamıştı. Tahmin edilebileceği gibi, şehvete düşkün insanlar kendisine itaat etti. Doktrinini gerçekliği ile ilgili olarak (Muhammed’in) getirdiği deliller, sadece çok düşük bir algılayışa sahip insanların anlayabilecekleri şeylerdir. Nitekim öğrettiği gerçekler pek çok masal ve büyük hatalarla doluydu. Olağanüstü bir tarzda gerçekleşmiş ve ilâhî ilham aldığını ispat edecek hiçbir mucize gösterememiştir... Bilakis, Muhammed, ordularının gücü ile gönderildiğini söylemiştir (ki bu, eşkıya ve zorba hükümdarlarda da eksik olmayan bir özelliktir). Dahası, akıllı insanlar, yani ilâhî ve insanî şeyler hakkında bilgi sahibi olan kişiler, başlangıcından itibaren kendisine inanmamıştır. Ona inananlar ilâhî şeyler hakkında tamamen bilgisiz vahşi insanlar ve bedevîlerdir. (Muhammed) bu cahil ve vahşi insanlarla şiddet uygulayarak insanları kendine bağlamıştır. Önceki peygamberlerin ilâhî beyanları da kendisinden hiç bahsetmemektedir. Tam tersine (Muhammed), Eski ve Yeni Ahit’teki ifadelerin neredeyse tamamını almış ve kendisine mal etmiştir; onun şeriatını inceleyen herkes bu gerçeği görebilir. Yalanının ortaya çıkmaması için kendisine inananların Eski ve Yeni Ahit’i okumalarını yasaklaması onun adına zekice bir karardır. Bundan dolayı, onun sözlerine iman eden kişilerin aptalca bir inanca sahip oldukları ortadadır.”

Müslümanlara karşı Hıristiyanlığı savunmak amacıyla kaleme aldığı beş ciltlik *Summa Contra Gentiles*’te Aquinas’ın, İslâm hakkında verdiği bilgi yukarıdaki ifadelerinde görünmektedir. Yine Müslümanlara karşı yazdığı *Reason for the Faith against Muslim Objections...* adlı eserinde de, Hıristiyanların, Mesih’in, yaşayan Tanrı’nın Oğlu olduğuna inandıklarını açıklayan Aquinas, bu inanç sebebiyle kendilerini eleştiren Müslümanları aptallıkla itham eder ve küçümser. Ona göre Müslümanlar, zihnî ve manevî şeyleri değil, bedensel şeyleri düşünmeye eğilimlidirler ve bu eğilimleri sebebiyle, Mesih’in Tanrı’nın Oğlu olması gibi manevî şeyleri anlamaları mümkün değildir.¹⁶

St. Thomas Aquinas için, Putperestlerin, Yahudilerin ve Heretiklerin ki olmak üzere üç tür inançsızlık bulunmaktadır. Onun tanımlamasına göre İslâm, inançsızlık türleri içerisinde bir bakıma en günahsızdır; çünkü Müslümanlar İncil’i hiçbir zaman kabul etmemişlerdir. Ona göre puta

16 Tarakçı, “St. Thomas Aquinas ve İslâm”, 209-21

tapanlar, Hristiyan olmaya zorlanmamalıdır. Bir insan en yüksek iyinin mutluluğunu yaşamak için zorlanamaz. Bu sebeple birçok pagan zümre üzerinde hükümrân olan Hristiyan yöneticiler, onların Tanrı'ya kulluk etme yöntemlerini hoşgörüyle karşılamalıdır.¹⁷

İslâm'ın güç ve şiddete aslî rol verdiği ithamı yeri geldiğinde Hristiyanların İslâm karşısında benimsedikleri tavır için teorik meşruiyet ve mazeret işlevini görmüştür: Genellikle kabul edildiği üzere misyoner çaba, silahla desteklenmedikçe umutsuzdu ve probleme etkili gerçek çözüm, Müslümanların öldürülmesi ya da dinlerinin değiştirilmesi suretiyle İslâm'ın ortadan kaldırılmasıydı. İslâm'ın peygamberini ya yalancı ya da peygamberlikle hiçbir ilgisi bulunmayan bir kimse olarak nitelendiriliyordu. Ya yanlış öğreten uğursuz bir peygamber ya da peygamberliğin aslî ve zorunlu özelliklerine sahip olmayan bir insandı. St. Thomas Aquinas tarafından tamamlandığı üzere bu özellikler üç taneydi: Tutkularlardan arınmışlık, mucizeler gösterme ve peygamberin peygamberliği dolayısıyla söylediği şeyin değişmez, mutlak doğruluğu. Fakat Ortaçağ Avrupası'nı gözünde İslâm'ın peygamberi doğru olan hiçbir şeyi önceden haber vermemiş, hiçbir mucize göstermemişti; hayatı da erdemli bir model değildi. En kötü haliyle düşünüldüğünde o, "hilekâr bir meczup, ya da bir büyücü"ydü, en iyi haliyle, güç elde etmek için peygamberi nitelikleri ileri süren bir dolandırıcı, güce sahip olduğunda bir müstebit, dinî iddia ve argümanları kendi ahlâkî düşkünlüğünü meşru göstermek üzere kullanan düşük ve ikiyüzlü bir kimse idi.¹⁸

St. John: Arapça Bilen İlk Hristiyan Teolog

İslâm'ın iddialarına muhalefet edip de reddedenler bile, büyük bölümü itibariyle, ondan kendine özgü özel bir teolojik statüyü esirgememişlerdir. Kur'ân, peygamberin bütün dünyayı gölgeleyen muhteşem sureti, Hali-felerin gücü ve Müslüman coğrafyanın gelişen kuvveti görmezden gelinemezdi. İslâm'a, Hristiyan düşüncesinin çatısı içinde, teolojik bir statü vermeye, ona bir varlık sebebi kazandırmaya yönelik bir girişim; Emevîler döneminde Suriye'de yaşayan Grekçe kadar Arapça'ya da hâkim olan ve İslâm'ın anlamına ilişkin derin bir biçimde düşünen ilk Hristiyan teolog olan St. John'a kadar gitmekteydi. Onun "ton itibariyle serinkanlı ve

17 Albert Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, çev: Ahmet Aydoğan, Fahrettin Altun, İstanbul 2001, 26.

18 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 48.

iyi niyetli bir niteliğe sahip olan" polemik yazıları, İslâm'ın Hristiyan kaynağına vurgu yapmıştır. Doğu'da olduğu kadar Batı'da da onu takip eden daha sonraki düşünürler İslâm'da "Hristiyanlık gerçeğine sathi ve üstünlük olmakla beraber geçerli bir delil" bulmuşlardır.¹⁹

Roger Bacon: Muhammed, Sahte Peygamber ve Deccaldir

Roger Bacon (1214-1294) gibi skolastik düşünürler, Fârâbî ve İbnSînâ'nın aslında Hristiyan olduğunu, gizlice vaftiz olduklarını ve sadece Müslümanların şiddetinden emin olmak için kendilerini zâhırde Müslüman olarak gösterdiklerini iddia edecektir. Zira Bacon'a göre, Fârâbî ve İbnSînâ gibi birinci sınıf filozofların, İslâm gibi sapık ve irrasyonel bir dine mensup olması imkânsızdı.²⁰

Bu dönemde Avrupa'da Arapça kaynakları okuyup değerlendirebilecek nitelikli ve donanımlı insan sayısı çok yetersizdi. Bu durumdan şikâyetçi olan ünlü skolastik filozofu Roger Bacon, XI. Louis'in Mısır sultanının gönderdiği Arapça mektubu tercüme edip Arapça cevap yazabilecek tek bir kişi bulamadığından şikâyet eder. Nitekim Arapça, bir Avrupa üniversitesinde ilk olarak Paris'te College de France'de 1587 gibi geç bir tarihte okutulmaya başlanacaktır.

Bu kitapların sunduğu Hz. Muhammed imajı, Ortaçağ'dan günümüze kadar Avrupa'nın İslâm Peygamberi algısını şekillendirmiştir. Bu literatürde Hz. Peygamber, insanları büyü yoluyla kandıran, kendisi de psikolojik olarak hasta, şehvet düşkün olduğu için çok kadınla evlenen ve takipçilerini de buna teşvik eden, düşmanlarına karşı merhametsiz, Hristiyanlığı ortadan kaldırmak isteyen bir sahte peygamber ve nihayet "deccal" (anti-Christ) olarak tavsir edilir. Bütün bu kitapların ortak amacı ve iddiası bir hususu ispatlamaktır: Hz. Muhammed gibi biri, Tanrı'nın elçisi olamaz. İslâm ve Hristiyan peygamberleri arasında yapılan mukayeseler Hz. Muhammed'i Hz. İsa'nın tam zıddı bir şahsiyet olarak ortaya koyar.²¹

Pascal: Muhammed Otoritesi Olmayan, Sıradan ve Gülünç Biri

Hristiyanlığın XVII. yüzyıldaki en hararetli müdafii olan Pascal (1623-1662), ünlü *LesPensees* adlı eserinin "ContreMahomet" başlıklı bölümünde, Hz. Muhammed'in sahte bir peygamber olduğu iddiasını güçlü bir

19 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 48-49.

20 Kalın, *İslâm ve Batı*, 48.

21 Kalın, *İslâm ve Batı*, 72-73.

şekilde seslendirir. Akabinde “insan ve tarih-üstü İsa’nın Muhammed gibi “dünyevî” biriyle karşılaştırılamayacağını söyler.²²

Kilise dışındaki düşünce dünyasında da benzer algılama biçimlerinin hâkim olduğu görülmektedir. XVII. yüzyılın önde gelen düşünürlerinden Pascal (ö.1662), Hristiyan inancının dönemindeki en önemli savunucularından biriydi. *LesPensees* adlı eserinin bir bölümünü Hz. Muhammed’e ayıran Pascal burada, Hz. İsa ile Hz. Muhammed arasında ilgi çekici mukayeseler yapar. Pascal, Hz. Muhammed’in sahte peygamber olduğu iddiasını tekrar ettikten sonra, Hz. İsa’nın ilahî otoriteyle konuştuğu, mucizeler gösterdiğini, gelişinin önceden haber verildiği ve yaptığı şeylerin insan ve tarih üstü olduğunu söyler.²³

Pascal’a göre İslâm peygamberi, İsa Mesih’in zıddıdır. Mesih’in insanları öldürülüyorken Muhammed öldürüyordu. O bağlılarını okumaktan men ediyor; halbuki Mesih’in havarileri onların okumalarını buyuruyordu. Muhammed, insanî bakımdan zafer kazanmıştı, halbuki Mesih mahvı perişan olmuştu; ve gerçekte o başarılı olduğundan dolayı Mesih için fani olmak elzemdi. Yaptığı hiçbir şey insanî bir açıklamadan fazlasına gereksinim duymuyordu; “Onun yaptığını herkes yapabilirdi, çünkü onun hiçbir mucizesi yoktu, hiçbir şeyi önceden haber vermiyordu.” O, “otoritesi olmayan, sıradan ve gülünç biriydi.” On yedinci yüzyılın sonlarına doğru bir kere daha peygamberin hayatını yazarken Pridaeaux, kitabına “İslâm peygamberinin hayatında eksiksiz bir biçimde açığa çıkmış olan hilekârın doğası” ismini uygun görmektedir. Pascal gibi onun da amacı “İslâm ile Hristiyanlık arasındaki zıtlığı işaret etmek”tir: Birinin bütünüyle insanî, diğerinin tanrısal bir kaynağa sahip olduğunu göstermek ve insanlığın tanrısal olandan ne kadar uzak düştüğünü göstererek Hristiyanlığı zamanının moda olan deizmine karşı savunmaktır.²⁴

George Sandys

Döneminin en büyük “hümanist”i kabul edilen ve İslâm dünyası hakkındaki en erken seyahatnamelerden birini kaleme alan George Sandys, (ö.1644) 1610 yılında *Başlayan Bir Seyahatin Rivayeti* adını taşıyan bu kitabında, Pascal’ı takip eder. O, İslâm dini, Kur’ân ve Hz. Muhammed hakkında olumsuz düşünceler taşır. Fakat aynı zamanda İbnSînâ gibi Müs-

22 Kalın, *İslâm ve Batı*, 73.

23 Kalın, *İslâm ve Batı*, 96-97.

24 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 52.

lûman filozoflara övgülerde bulunan Sandys'e göre, Müslüman filozoflar aslında ölüm korkusundan dolayı zâhiren Müslüman görünmüş, kendi samimî inançlarında ise İslâm'dan uzak durmuşlardır.²⁵

Peter Bayle

Hız. Peygamber (s) ile ilgili algılama biçimindeki ilk önemli değişiklik, XVII. yüzyılda Peter Bayle (ö.1706) ünlü *Dictionnaire Historique et Critique* (1697) (*Tarihsel ve Eleştirel Sözlük*) adlı eserine genel okuyucuyla buluşacaktır. "Aydınlanma'nın cephaneliği" olarak adlandırılan bu eser, Fransız ansiklopedistlerinin, Diderot ve Voltaire gibi aydınlanma düşünürlerinin temel referans kaynaklarından biri olma özelliğini taşır. Bayle, "Sözlük"te Hız. Muhammed'e "Mahomet" başlığı altında 25 sayfa gibi uzun bir bölüm tahsis eder. Buna karşılık İbn Rüşd'e yedi, Kindî'ye yarım sayfalık yer ayırır. Her ne kadar Bayle, İslâm dini ve onun peygamberi hakkında bilinen, alışıldık yorumları yaparsa da, Müslüman toplumlar hakkında çoğunlukla seyahatnamelere dayalı önemli gözlemlerde bulunur. Örneğin, Müslüman kültürün "normallığı"ni vurgulamak için Türk kadınlarının iffet ve namus konusundaki hassasiyetlerini hatırlatır ve bunları Avrupa'daki ahlâkî gevşemeyle mukayese eder.²⁶

Machiavelli: Türkler Bu Yıl İtalya'ya Kadar Gelecekler Mi?

XV.yüzyılda Cusalı Nicholas'ın çağdaşı olan Dionysios: "Ey Rabb'im! Türkler Roma'yı ele geçirecek mi?" diye haykırarak, ünlü siyaset risalesi Prens'in yazarı Machiavelli ise *Mandragola* adlı eserindeki karakterlerden birine şunu söyleyecektir: "Sence Türkler bu yıl İtalya'ya kadar gelecekler mi?"²⁷

Martin Luther: Son Nefesini Verene Kadar Türklere ve Türklerin Tanrı'sına Karşı Çarpışırım

Protestanlığın kurucusu Martin Luther, Türklere karşı düşman tavrıyla bilinmekteydi. Luther'in pek çok eserinde ve mektuplarında "... Türklerle karşı..." ifadesinin apokaliptik bir nitelik kazandığını görülür. Luther, "Son nefesini verene kadar Türklere ve Türklerin Tanrı'sına karşı çarpışırım" diyecek kadar kin ve nefret içindedir. Fakat aynı Luther Türkler hakkındaki bir başka görüşünden dolayı Katolik Kilisesi tarafından bir kez daha zındık ve sapık ilan edilecektir. Luther'e göre, Avrupalıların Türkle-

25 Kalın, *İslâm ve Batı*, 97.

26 Kalın, *İslâm ve Batı*, 97.

27 Kalın, *İslâm ve Batı*, 100.

re karşı savaşması, Tanrı'nın insanların günahlarına karşı verdiği cezayı reddetmek anlamına geliyordu. Bundan dolayı Türklere karşı savaşmak, sadece askerî açıdan boşuna bir çaba değildi; aynı zamanda Tanrı'nın öfkesine karşı çıkmaktı.²⁸

Luther için İslâm, Ortaçağ'da Deccal'in hizmetindeki bir şiddet hareketi olarak düşünülüyordu. İslâm'ın akla kapalı olduğu ve bu sebeple dönüştürülemeyeceği varsayılıyordu. O dönemdeki anlayışlara göre, İslâm'a ancak kılıçla karşı konabilirdi ki bunun imkânından söz etmek de her zaman imkân dahilinde değildi. Fakat zamanla yaşanan değişiklikler neticesinde İslâm'ın gerçek Deccal olmadığı, gerçek Deccal'ın başka bir yerde olduğu düşünülmeye başlandı. Artık Papa ve Türkler "İsâ'nın ve Kutsal Kilisenin iki temel düşmanı" olarak algılanmaktaydı. Türkler Deccal'ın bedeni ise, Papa onun başıydı.²⁹

İsveçli Protestan P. Vinet ise İslâm'ı bir tür Katoliklik olarak tasvir edebiliyordu. Ona göre İslâm'ın peygamberi kendisini, tıpkı Papa'nın yaptığı gibi, bir Kilise başkanı olarak gösteren bir Hristiyan mürtediydi. Katolik tarafından da, İslâm'ı bir tür Protestanlık şeklinde değerlendirmek mümkündü. Bundan hareketle William Rainolds, Calvino-Turcismus gibi anlamlı bir başlığı taşıyan meşhur eserinde, iki sahte doktrin arasındaki paralellikleri şu şekilde çizer:

"Muhammedanizmin temel ilkeleri Kalvinizminkinden çok daha iyidir. Her ikisi de Hristiyan inancını yok etmenin peşindedir; her ikisi de Mesih'in tanrısallığını inkâr etmektedir, Kalvin'in sözde İncil'i, İslâm'ın Kur'ân'ndan daha kötü ve berbat olması bir tarafa, pek çok bakımdan ondan daha çok tiksinti uyandırıcı, daha günahkar ve şeytanîdir."³⁰

XVI-XVIII. yüzyıllarda Avrupa'daki Türk imajı somut bir şekil olarak zengin bir literatür oluşur. Ortaçağlarda "Sarasin"; Endülüs'te "Moor" kelimeleriyle ifade edilen Müslümanlar, XVI. yüzyıldan sonra giderek "Türk" tipiyle özdeşleştirilir. Türklerin, yani Osmanlıların Balkanlar'ın içlerine ve Güney Doğu Avrupa'nın sınırlarına kadar ilerlemesi, kıyame-tin bir işareti olarak değerlendirilir. Edebiyattan resme, siyasî metinlerden

28 Kalın, *İslâm ve Batı*, 102.

29 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 27.

30 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 51.

halk şarkılarına kadar çok geniş bir kültür yelpazesinde Türk imajı köklü ve kalıcı bir yer edinir.³¹

William Muir: Muhammed Piskopattır

Hız. Muhammed'in başarıları ve İslâm'ın hızla yayılmasını açıklamasının nasıl olacağı hususunda çok sayıda Ortaçağ ve Rönesans düşünürü bunun için kendilerince makul bir çözüm bulacaktır: Muhammed, en az dinî sapkınlık ve putperestlik kadar menfur bir şey olan büyüye başvurmuş, izleyicilerini büyü yoluyla kandırmıştır. Bu inançla hareket eden kimi Avrupalılar, Hız. Muhammed'in psikolojik hayatı hakkında olur olmaz spekülasyonlarda bulunacaklar ve bu yönelim, modern dönemlere kadar sürecektir. İngiliz Krallığı'nın Hindistan'daki görevlilerinden ve daha sonra Edinburgh Üniversitesi rektörü olan oryantalist William Muir (1819-1905), *Life of Mahomet (Muhammed'in Hayatı)* adlı son derece tartışmalı ve saldırgan kitabında Hız. Muhammed'e "piskopat" diyecek ve Hindistan Müslümanların büyük tepkisine muhatap olacaktır. Muir'in bu suçlaması, daha önceki Hız. Muhammed tasvirleriyle önemli paralellikler gösterir. Bize ulaşan kaynaklarda Hız. Muhammed'in cesedinin domuzlar (bir başka rivayette köpekler) tarafından yendiği, ölmeden önce ruhunu kurtarmak için gizlice vaftiz olduğu ve Hristiyanlığı kabul ettiği şeklindeki efsaneler çarpıcı detaylarla aktarılır.³²

Peygamber ve halifelere dair yazdığı kitapları hala bütünüyle aşılammış olan Sir William Muir, peygamberi şeytanın oyuncacı, oluşturduğu toplumu ise kısır ve çorak bir toplum olarak kabul ediyordu. Ona göre İslâm durağandı; ruhanî ve maddî olanı karıştırmakla gerçek özgürlüğü yitirmişti; mutlak monarşi ve denetimsiz bir askerlik ruhsatı arasındaki orta yoldan habersizdi; en iyi haliyle bile oluşturduğu medeniyet, aile hayatına hiçbir biçimde nüfuz etmediğinden, ne istikrarlı ne de kalıcı olabiliyordu. İslâm'ın öğretisinde kimi doğrular bulunmakla birlikte bunlar bile hakikate ulaşmada engel teşkil ediyordu.

Muir'e göre, İslâm'da, daha önceki vahiylerden ödünç alınmış birçok doğru mevcuttur. Bununla birlikte dünyanın henüz tanıdığı Muhammed'in kılıcı ve Kur'ân, medeniyetin, özgürlüğün ve hakikatin en azılı düşmanlardır.³³

31 Kalın, *İslâm ve Batı*, 102.

32 Kalın, *İslâm ve Batı*, 73.

33 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 62.

Leibniz: Türkler Akıldışı Davranış Sergileyen Asyalılardır

Ortaçağın olumsuz Müslüman imgesinin tesirinde olan Leibniz, akıldışı durumları anlatmak için sıkça kullandığı “fatumMuhametunum” (Muhammet yazgıcılığı) kavramını Türklerle somutlaştırmıştır. Bu amaca yönelik olarak, söz konusu kavramın akıldışını açıklamak için “Türkler, veba salgınının kasıp kavurduğu yerden sakınmazlar” önyargısını sıkça tekrarlamıştır. Veba gibi ağır bir salgın hastalığın kasıp kavurduğu bir yerden uzak durmamak, doğaldır ki akıldışı bir davranıştır. Leibniz’e göre Türkler, bu akıldışı davranışı sergileyen Asyalı ve Müslüman topluluklardan biridir. Söz konusu akıldışılık, Türklerin yazgı anlayışlarının bir neticesidir.

Leibniz, “özellikle Türk askerlerinin sağlarını sollarını düşünmeden kendilerini tehlikeye attıklarının öne sürüldüğünü” söyler ve şu görüşleri ekler: “Bana kalırsa, bu tutumda söz konusu yanlış akıldan çok, uyuşturucunun payı daha yüksektir. Bu bir yana, Türklerin kararlığı günümüzde kendisini yalanlarla cezalandırılmaktadır.”

İnsan yaşamında irade dışı gelişmeler sonucunda ortaya çıkan durumlar ya da rastlantıların yorumlanması konusundaki düşüncelerini izah etmek için Leibniz şu örneği verir: “Polonya’da doğmuş iki çocuğu, ikizleri düşünelim. Biri Tatarlarca zorla alınarak, Türklere satılsın. Hristiyanlıktan kopararak, dinsizliğe (tanrısızlığa) düşürülsün ve umutsuzluktan ölsün. Öbürü herhangi bir rastlantıyla kurtulsun; iyi ellere düşsün ve uygun bir eğitim alsın; dinin güvenli hakikatine inandırılsın; bu dinin öğütlediği erdemleri uygulasin ve iyi bir Hristiyan’ın görüşlerine sahip olarak ölsün. Bu durumda, birincisinin felaketinden yakınılacak ve söz konusu küçük rastlantının bu çocuğun yazgısını ebediyen belirlediği şaşılacaktır.”³⁴

Türkler ve Müslümanlarla ilgili olumsuz ve tahkir edici bir tavır içinden bulunan Leibniz için, “Türkler nedenlerle ilgilenmezler; buna karşın, Hristiyanlar ve bütün öbür kavrayışlılar, sonucu nedenden türetirler.” Ona göre, “Söylendiği gibi, Türkler, insan ne yaparsa yapsın ya da hiçbir şey yapmasın, yazılanın başa geleceği gerekçesiyle veba ya da öbür felaketlerden kaçmaya çalışmanın boş bir çaba olduğu kanısındadırlar.” Ona göre “akıl, kuşkusuz vebadan ölecek olanın, vebanın nedenlerinden sakınamayacağını öğretir.”³⁵

34 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 16-17.

35 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 19.

Leibniz'e göre İslâm, doğal bir teoloji biçimi olmasından dolayı yayılmış, Peygamberin takipçileri onu Hristiyanlığın götürülmemiş olduğu Asya ve Afrika'nın uzak ırklarının arasına dahi taşıyabilmiş ve buralarda Tanrı'nın birliğinin ve ruhların ölümsüzlüğünün hakiki doktrinine karşı olan boş inançları yok etmiştir.³⁶

Rousseau

Rousseau, erken İslâm'da teolojik ve politik sistemler arasındaki yakın birliğini övmüştür. Rousseau, bu hususa, Araplar Barbarlara boyun eğdikten sonra değinmişse de, Hristiyanlıktaki iki güç arasındaki ayrımı konu edinmemiştir.³⁷

Condorcet

Condorcet daha da lütufkardır. İslâm peygamberinin karakteri, dinmeyen bir coşkuyu, dirayet ve feraseti, bir şair ve savaşçının niteliklerini bir araya getirmiştir. Ona göre İslâm peygamberinin hedef ve amacı öncelikli olarak siyâsî idi. Arap kabilelerini tek bir çatı altında toplamaktı. Kurduğu devlette, her ne kadar dinî istibdadın yükselmesiyle daha sonra ortadan kalkacaksa da, bir süre düşünce özgürlüğü vardı ve Grek bilimleri yenden canlanmıştı.³⁸

Voltaire: Yıkmaktan Başka Bir İş Yapmayan ve Sanatların Düşmanı Olan Bu Halkı Sevmem

18. yüzyıl Fransa'sında Doğu'ya, İslâm'a ve Türk'e bakışı büyük ölçüde biçimlendiren düşünür/yazarların başında hiç kuşkusuz Voltaire gelir. Zihnindeki bir takım kurguların ve önyargıların etkisinde olan Voltaire'e göre, Türkler, 18. yüzyılda henüz "Avrupa'ya özgü olan frengi hastalığını" tanıyan; köle ticareti yapan, kibar insanlardır. Yazar eserinde kurguladığı III. Ahmet figüründe, Türkleri "vezirlerinin kafalarını vuran, taht kavgası içinde olan"; gayrimüslim tutsakları 'köpek gavur' diye adlandırılan; 'güzel bir içoğlanı ile denize giren Fransız papaza, bir Hristiyan bir Müslüman ile denize girdi diye sopa atan, kürek cezasına çaptıran; 'camiide göğsü açık, güzel bir Türk kadınına, yere düşürdüğü çiçek demetini vermekte geciken Hristiyan'a, imamın kızması üzerine kürek cezası veren' bir topluluktur.

³⁶ Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 54.

³⁷ Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 54-55.

³⁸ Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 55.

Voltaire'indüşüncesine göre, Osmanlı yönetimi, 'beyleri paşaları, kadıları, imparatorluğun her yanına sürgün etmiş', 'sürgünü' sürekli yinelenen bir uygulama durumuna getirmiştir. Sürgünün yanı sıra, 'kellesini kesme' de sıradanlaşmıştır.³⁹

Türk ve Müslüman imajına düşmanca tavır içindeki Voltaire, şu ifadeleri onun içinde bulunduğu ruh halini tasvir eder: "Koşun peşinden şu Müslümanların/Kaldırın aradan engeli/Yerle bir edin şu küstah sünnetlileri /Mücadele tutkusuydu dolu/Alın ayaklar altına türbanları/Bitirin artık şu yaşamı/Osmanlıların sarayındaki."

Aynı yıl Prenses Talmont'a Türkler hakkında şöyle yazar:

"Yıkmaktan başka bir iş yapmayan ve sanatların düşmanı olan bu halkı sevmem."

Alman Kralı II. Friedrich'e şöyle seslenir: "Tüm içten gelen duygularla bu barbar Türkler Ksenophon'un, Sokrat'ın, Platon'un, Sophokles'in, Euripides'in ülkesinden kovulmasını diliyorum."

Voltaire, *Gelenekler ve Ulusların Zihniyeti/Mentalitesi* adlı eserinde Türklerle ilişkin şunları söyler: "Türklerin kurmuş olduğu bir kenti kimse bilmez. Onlar, Antikite'nin en güzel yapılarını yıkıma terk ettiler ve şimdi bu yıkıntılar üzerinde hüküm sürüyorlar."⁴⁰

Oryantalist söylemde çoğu kez, İslâm denilmez. İslâm yerine, aşağılayıcı ve dışlayıcı vurgusu belirgin olan, İslâm'ı bir kişinin doktrini veya ideolojisine indirgeyen "Muhammetçilik" kavramını kullanır.

Voltaire'in, Muhammet (1742) dramasıyla kaleme aldığı *Felsefe Sözlüğü*'ne (1765) yazdığı, "Muhammetçilik" maddesinde İslâm yerine indirgemeci ve küçümseyici bir kavram olan "Muhammetçilik" kavramını kullanması Batının kolektif bilincine ve oryantalist söylemine ortam ve fırsat hazırlamıştır.⁴¹

Ansiklopedi'nin Muhammetçilik maddesinin girişinde, Hz. Muhammet'in kısaca özgeçmişine değinilen yerde Voltaire, onun "üstün yeteneklerinden", 'sanattan ve yöntemden yoksun' olmasına karşın, "canlı ve güçlü hitabet"inden, "yüksek cinsel güce" sahip olduğundan ve "her bakından İskender'e benzediğinden" bahseder.

39 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 31.

40 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 34.

41 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 34-35.

Muhammetçilik maddesinde 'çok kadınla evlilik' gibi Doğu'nun tenselliğe ve cinselliğe düşkünlüğüne gönderme yapan anlatımın yanı sıra, İslâm'ın diğer dinlere göre 'daha bağlayıcı' olduğu, 'insan doğasına aykırı' şeyleri içerdiği vurgulanır. Buna karşın, ödül olarak 'duyusal/tensel şehvetin' önerildiği, İslâm sözcüğünün 'boyun eğme', 'Kur'ân'ın 'okuma' anlamına geldiğini belirtilir. Kur'ân'ın özünün 'vermek', 'affetmek', 'iyilik yapmak', 'cahillerle tartışmamak' gibi olumlu özellikler olduğu, bunların yanı sıra, 'Doğu beğenisine uygun olarak çok sayıda tutarsızlık' 'anakronizm' ve 'muhteşem bir Tanrı tasviri' içerdiği de dile getirilir.⁴²

Voltaire, *Fanatizm ya da Muhammed Peygamberadlı* bir oyun yazdı. Peygamber burada, insanoğlunun duygu ve inançlarını kendi "kötü emellerine" hizmet etmek için kullanan teokratik tiranın timsali olarak tasvir edilir.⁴³

Voltaire meşhur oyunu, *Le Fanatisme ou Mohamet le Prophete*'de İslâm Peygamberini, dünyayı sarsan bir sahtekâr olarak, "ayağına kapanmış ereni değiştirmek amacıyla" kendi hedeflerinin ve fiillerinin farkında olan birisi olarak niteler:

Tanrı ben ki seni beşerlerin felaketlerine kullandım,
Sen ki benim korkunç gayelerim tapılası aracısın,
Sana karşı geldim ama senden hala korkuyorum,
Evren bana taparken ben kendimi mahkum edilmiş hissediyorum.
Bana verilen özelliklere boşuna karşı çıkıyorum.
Ölümlüleri kandırdım, kendimi kandıramam.⁴⁴

Diderot'un *Encyclopediesinde* de, İslâm'ın zaferini "bilinçli bir sahtekar" olarak nitelendirdiği Hz. Muhammed'e atfeder. Diderot'a göre Muhammed, takipçilerinin insafıklarını öğrendikten ve coşkuyu hep hazır olduklarını gördükten sonra kendini, peygamber ilan edebileceğini anlamış, vahiy alıyor gibi yapmış, konuşmuştu.⁴⁵

Kant: Araplar Doğu'nun İspanyolu İranlılar ise Asya'nın Fransızlarıdır

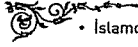
Kant en genel anlamıyla ve ayrımsız bir biçimde insanı öne çıkardığı durumlarda son derece evrenselci, ırkların ayırıcı yönlerini irdelediği yer-

42 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 37.

43 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 28.

44 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 53-54.

45 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 54.

lerdeyse güncel söyleyişle ırkçı sayılabilecek ölçüde ayrımcı ve ayrımcı bir tavır içindedir.⁴⁶

Avrupalı aklı da üstün akıl olarak gören Kant, düşünsel köklerin ortaklığını, söz konusu birliğin güvencesi saymış; üstün akla ahlâksal bir görev yüklemiştir.⁴⁷

Alman kültür tarihinde Araplara ve Farslara/İranlılara ilişkin görece ve yerleşik olumlu bakışa sahip olan Kant'a göre, "Araplar Doğu'nun İspanyolu İranlılar ise Asya'nın Fransızlarıdır."

Kant'ın gözünde; İranlılar iyi şairlerdir, kibardır ve beğenileri oldukça incedir. İslâm'ın sıkı izleyicileri değildir ve neşeli ruh yapılarına uygun bir şekilde Kur'ân'ın daha yumuşak sevecen yorumlanmasına ve uygulanmasına izin verirler.⁴⁸

Doğulularda cinsellik ya da kadın erkek ilişkisi konusunda Kant açık ve olumsuz bir bakış içindedir. Ona göre Doğulun cinsel güdüyle bağlantılandırılabilir 'ahlâksal güzele' ilişkin herhangi bir kavramı yoktur. Bu sebeple, Doğulu duyusal hazzın değerini de azaltır.

"Harem", için 'haram' kavramını kullanan Kant, Doğulu için sürekli bir huzursuzluk kaynağıdır. O da birçok Alman yazar ve düşünür gibi, 'harem' ve 'haram' kavramları arasındaki ayrımı yapamaz; doğru yanlış, birinin yerine öbürünü kullanır.

Kant'a göre Doğulu erkeklerin haremi vardır; Doğulu erkekler istediği zaman istediği kadınla ilişkiye girer. Dolayısıyla keyfiliğin egemen olduğu böyle bir cinsellik anlayışında da ahlâksal boyut olamaz.⁴⁹

Ruslarla Türkleri birlikte değerlendiren Kant'a göre, "ikisi de büyük ölçüde Asyalı olan Rusya ve Avrupalı Türkiye, Frenkistan'ın üstünde olduklarını sanırlar. Biri Slav öbürü Arap kökenli olan bu iki halk, bir zamanlar başka hiçbir halkın başaramayacağı ölçüde Avrupa'nın büyük bir bölümünü hâkimiyetleri altına almış ve oralarda özgürlük ortamını yok etmişler ve bu sebeple de oralarda yaşayan insanların yurttaş olmalarını önlemişlerdir."⁵⁰

46 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 45.

47 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 49.

48 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 52.

49 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 55.

50 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 63.

Ayırıcı ve ötekileştirici bir tavır içindeki Kant'a göre, "Avrupalı Türkiye ulusları, doğal gelişim için gerekli niteliklerden yoksundurlar; hiçbir zaman belli bir ulus özyapısı (karakteri) edinebilmek için gerekli olan doğal yeteneğe sahip olmamışlardır ve bundan sonra da olmayacaklardır."⁵¹

Kadın ve erkeğin baskın özelliklerini böyle niteleyen Kant, Çerkez ve Gürcü kızlarının tüm Avrupalılarca güzel bulunduğunu söyler. O, bu konuda "Türklerle Arapların ve İranlıların beğenilerini benzer" olduğunu düşünür. Kant'a göre, "Türkler, Araplar ve İranlılar, halklarını bu güzellikle, asil kanlarla birleştirmeye çok meraklıdır ve İran ırkı da bunu başarmıştır."

Kant, Türkleri, Arapları ve İranlıları güzel bulmaz. Bu ırklar, Kant'a göre, güzelleşmek için başka ırklarla birleşmeye gereksinme duymakta ve bu doğrultuda çaba göstermektedirler.⁵²

Kant'a göre, "Muhammed'in cenneti, din bilginleri ve mistikleri erime ölçüsünde bütünüleştirir." Söz konusu cennetin yaratıkları, canavarları akla dayatırlar. Bu yüzden aklı düşlere feda etmektense, ona hiç sahip olmamak yeğlenmelidir. Ahlâksal yasa bilincinin gösterdiği gibi, akıl kendisi için edimsel ve gerçek olabilmelidir.

İslâm ve Hz. Muhammed hakkında müspet bir tavır içinde bulunmayan Kant'a göre, Muhammet'in cennet tasarımı ve sunumu, nesnel tanımlamalara dayanmaz. Oysa saf akıl, nesnel tanımlamalara dayanır. Bu nedenle, İslâm'ın cennet tasarımı saf aklın doğal durumunu bozucu özelliktedir.⁵³

Kant, İslâm'a yüksek bir yer vermeyi düşünmemiştir. O İslâm'ın Peygamberini, cennetinin şehvî ve ahlâkî tavrının da kibirli bir tavır olduğuna inanıyordu. Kant için Muhammed, inancını mucizelerle değil zaferlerle pekiştirmenin arayışı içindeki bir insandır.⁵⁴

Herder: Asyalı Barbarların Avrupa'da Ne İşi Var?

Herder, *İnsanlığın Oluşum Tarihinin Felsefesi* adlı eserinde, Doğu "en hoyrat despotizmin egemen olduğu yerdir."⁵⁵ İfadelerini kullanmaktadır. Türkler üzerinden İslâm ve Müslümanlara saldıran ve öfkesini boşaltan

51 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 64.

52 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 66.

53 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 75.

54 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 79.

55 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 78.

Herder'e göre, "Türkistanlı olan Türkler; üç yüzyıldan fazla bir süredir Avrupa'da bulunmalarına karşın, hâlâ Avrupa'ya yabancıdırlar. Kendisine ve dünyaya yük olmaya başlayan bin yıllık Doğu İmparatorluğu'na (Bizans'a) son verdiler; bilmeden ve istemeden sanatları Batı'ya, Avrupa'ya sürdüler. Yaptıkları saldırılar yoluyla, Avrupalı devletleri denetim altına aldılar ve yüzyıllar boyunca, kahramanca korudular ve bulundukları yörede bir başka yabancı gücün salt egemenliğini önlediler. Avrupa'nın en güzel ülkelerini çölleştirdiler; bir zamanların akıllı Yunan halkını sadakatsiz ve aşağılık barbarlar durumuna soktular. Bu yüzden, yaptıkları kötülükler, iyiliklerden çok fazla oldu. Ne çok sanat yapıtı bu cahillerce yok edildi, birçoğu da bir daha yerine konulamayacak biçimde bu cahiller yüzünden yok olup gitti. İçinde yaşayan bütün Avrupalılar için kocaman bir zindan olun Türk İmparatorluğu, zamanı gelince çökecektir. Binlerce yıldan beri hâlâ Asyalı barbarlar olmak isteyen bu yabancıların Avrupa'da ne işi var?"⁵⁶

Herder'e göre Türkler, "aldırışsız, koltuğuna kaykılıp oturan, can sıkıntısı yüzüne vurmuş, en ciddi konuların tartışıldığı anda bile esneyen insanlardır."⁵⁷

Hegel: Doğulu Şeyler Felsefe Tarihinden Atılmalıdır

Doğu ve İslâm'a ait –düşünce de dahil– hiçbir şeye tahammül edemeyen Hegel'e göre, "tin/düşün Doğu'dan doğar; ama Doğu'da dizginleştirilemez; çünkü Doğu'da irade ve bilinç özgür değildir. Öz bilinç ancak Batı'da özgürleşir. Doğu'da ışık dışı, Batı'da içi aydınlatır. Doğulular, insanın insan olduğu için özgür olduğunu bilemezler. Bu nedenle, Doğu'ya özgü şeyler felsefeden silinip atılmalıdır."⁵⁸

Hegel, 'Doğu-düşün/tin' ilişkisi çerçevesinde Doğu insanının bireyleşme(me), kişileşme(me) sorununu ele alır. Doğulular, Hegel'e göre, 'kolay kişileşemezler'; çünkü düşünsel etkinlikleri henüz tam anlamıyla dünyasallaşmamıştır. Nihayetinde Hegel'e göre, "Doğulu şeyler felsefe tarihinden atılmalıdır."

Hegel; Doğulunun düşünüş ve davranışına ilişkin yargılarını ve ön yargılarını daha da ileri boyutlara taşır: Doğulular 'özyapısal ölçüler geliştiremezler; çünkü öznesel özgürlükten yoksundurlar.' Ayrıca, Doğulu-

56 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 97-98.

57 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 99.

58 Onur Bilge Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, İstanbul 2010, (Önsöz, XXI).

larda 'vicdan ve moral de yoktur'. Doğuluların bilgi dedikleri, tözsel ya da genele ilişkin bilgi değildir; bu sebeple, felsefi bilgi olarak değerlendirilemez. Yani Doğu ve Doğu'ya özgü düşünüş tarzları ve düşünce ürünleri, felsefi öz ve nitelikten yoksun olduğundan, felsefeden çıkarılmalıdır.⁵⁹

Batı düşünce ve değerleri önceleyen ve onları yegane hakikat olarak görme eğiliminde olan Hegel'e için, asıl felsefe Batı'dan başlar; öz bilincin özgürlüğü ancak Batı'da ortaya çıkar. Doğu'nun parıltısında birey yitip gider; ışık, Batı'da kendi içinde çakan ve o andan itibaren kendi dünyasını yaratan şimşeğe dönüşür.

Özgürlüğü sadece Batı insana özgü bir olgu olarak kabul eden Hegel düşüncesinde "Doğu'da tek bir kişi özgürdür. Yunanistan'da bazıları özgürdür! Alman ülkesinde herkes özgürdür. Yunanistan'da bazıları özgürdür! Alman ülkesinde insan, insan olduğu için özgürdür. Bu şematik ve çizgisel özgürlük anlayışına göre, özgürlük veya uygarlık Doğu'dan Batı'ya gidildikçe gelişir ve güçlenir."⁶⁰ Doğulular, düşünün ve insanın böyle oluşundan dolayı bir başına özgür olduğunu henüz bilmezler; bilmedikleri için de kendileri de özgür değildir. Bildikleri sadece şudur: Bir kişi özgürdür; bu yüzden de böyle bir özgürlük, sadece keyfilik, vahşilik, tutkuların sönüklüğü ya da yumuşaklığı ve sıradanlığını içerir; yine böyle bir özgürlük sadece doğal bir durum ya da keyfiliktir. Bu tek kişi bu yüzden sadece bir despottur ve özgür bir adam değildir."⁶¹

Doğu ve Müslümanlara tarihte var olma hakkını bile verme niyetinde olan Hegel için, "Doğu'da ışık içi değil, dışı aydınlatır. Tarihte büyük ölçüde tarihten yoksundur; çünkü Doğu'da tarih, görkemli çöküşün yinelenmesinden ibarettir."⁶²

Araplardan kaynaklanan ve sınırsız ve belirsiz genelliğe, bir başka anlatımla, soyut ve her şeyi kapsayan teke bağımlılaşmaya dayanmayı Muhammedanizm olarak isimlendiren Hegel düşüncesi, bu dinin insana inancını mutlaklaştırmaktan başka bir seçenek bırakmadığını iddia eder. Bu yüzden de Hegel'egöre, Muhammedanizmde 'en büyük kazanım, inancı uğruna ölmektir.' Bir başka ifadeyle 'cihattır.' Arap tını/düşünü ol-

59 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 106-107.

60 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 108.

61 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 112.

62 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 116.

dukça yalındır. Biçimsizlik burada yurdundadır; çünkü 'çöllerde oluşturulabilecek veya biçimlendirilebilecek bir şey yoktur'.

Çoğu Batılı filozof ve düşünür gibi Hegel de, İslâm ile kılıç ve savaş özdeşleştirme çabası içerisinde. Ona göre, Muhammedanizmin bir başka özelliği 'hızlı ve korkunç fetihçilik ve yayılmacılıktır'. Arap fetihçiliği, Hz. Muhammet döneminden başlamıştır. Bu 'korkunç fetihler', hem Doğu'ya, hem de Batı'ya yönelmiştir.

Muhammetçilerde 'soyutluk egemendir; çünkü amaçları soyut hizmeti gerçekleştirmektir.' Muhammetçiler, Müslümanlar, 'büyük bir coşkuyla bu soyut hizmet için uğraşırlar.' Bu izahların ardından Hegel, sonuç önermesini haykırır: 'Bu büyük coşku, fanatizmdir'⁶³ "Muhammetçi Doğu'nun coşkusu soyuttur, soyut olduğu için de her şeyi kapsayıcı, hiçbir şeyin durduramadığı ve kendisini hiçbir şeyle sınırlamayan, hiçbir şey gereksinmeyen bir coşkudur."⁶⁴

Zihninde yerleştirdiği ve var oluş hakkı tanıdığı İslâm coğrafyasının durumu, Hegel için, yaşadığı zamanda ideal bir konumdadır: "Şimdilerde Asya ve Afrika'ya geri kovulan ve Hristiyan güçlerin kıskançlığından ötürü, yalnızca Avrupa'nın bir köşesinde kendisine göz yumulan İslâm, artık dünya tarihinin zemininden çıkıp yok olmuştur ve Doğu rahatlığına ve sükûnetine geri dönmüştür."⁶⁵

Marx ve Engels: Doğu'nun Barbarları Osmanlılar/Türklerdir

Batı entelijansiyasının "barbarlık ve Doğu" şeklinde yaptığı kodlama ve formatlamayı devam ettiren Marx ve Engels'e göre, "Osmanlı topraklardaki 'her türlü uygarlığın gerçek dayanağı kentlerdeki Yunan ve Slav burjuvazisidir. Bütün Türkler Avrupa'dan uzaklaştırılsa bile ticaret ve uygarlık bundan zarar görmez. Türkler, uygarlığın önünde engel oluşturduklarından, ortadan kaldırılmalıdır."

Marx ve Engels'in düşüncesine göre, Bizans/Yunan "Batı uygarlığı", Osmanlı/Türk ise "Doğu barbarlığı" ile özdeştir. Bunun yanı sıra Marx, İstanbul'u "Doğu ile Batı arasında altın bir köprü" olarak kabul eder. Ona göre, "Batı uygarlığı, aynı güneş gibi, bu köprüden geçmeden dünya etra-

63 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 120-121.

64 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 122-123.

65 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 124.

ından dönemez. Dünya etrafında dönemediği gibi, Rusya'yla savaşmaksızın bu köprüyü geçemez."⁶⁶

Engels: Türkler Ortadan Kaldırılmalıdır

Türkler ve Osmanlıları birbirleri yerine kullanan Engels, Osmanlı İmparatorluğu'nun var olan durumunun korunmasını, 'ölü bir atın leşinin tümüyle çürümeden önce, içinde bulunduğu çürüme sürecinin belli bir aşamasında durdurulmak' istenmesine benzetir. Benzetmeyi şu düşünceler takip eder: "Şimdiki Avrupa güçler dengesi sistemi ve statüko korunduğu sürece, Türkiye çürümektedir ve giderek daha fazla çürüyecektir. Ayrıca, Türkiye kokuşmakta olan her maddenin çevresine hidrokarbon ve güzel kokulu gazlar salması gibi, bütün kongrelere, tutanaklara ve ultimatomlara karşın, her yıl diplomatik güçlükler ve uluslararası kargaşalar konusunda payına düşeni yapacaktır."⁶⁷

Engels'e göre, "Osmanlı İmparatorluğunun içinde bulunduğu bütün gücün odak noktası, Asya Türkiye'sidir. Dört yüz yıldan beri Türklerin esas olarak yaşadığı Küçük Asya ve Ermenistan, Viyana surlarını tehdit eden ordulardan başlayarak, Kulevça'da Diebitç tarafından pek de becerikli olmayan manevralarla dağıtılan orduları oluşturan askerlerin toplandığı kaynaktır."⁶⁸

"Gerçek şu ki, Türkler ortadan kaldırılmalıdır"⁶⁹ diyen Engels'e göre, İsviçreli çobanlar, Avrupa'nın en az uygarlaşmış topluluğunu oluşturmalarına karşın, "Türkler gibi kafa ve kulak kesmezler."⁷⁰

Marx: Yabancılar Müslüman Ülkesinde Seyahat Edemez ve Ticaret Yapamazlar

Müslümanları ötekiler ve "düşman" şeklinde konumlandıran Marx'a göre, "Kur'an ve ona dayalı Müslüman yargısı, çeşitli halkların coğrafya ve etnografyasını, inananlar ve inanmayanlar biçiminde yalın ve rahat bir ikili ayrıma indirger. İnanmayan, 'harbi', bir başka deyişle, düşmandır. İslâm, inanmayanlar topluluğunu küçümser. Müslümanlarla inanmayanlar arasında sürekli bir düşmanlık durumu yaratır. Berberi devletlerin

66 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, (Önsöz, XXIII).

67 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 152.

68 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 154.

69 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 171.

70 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 179.

(Fas, Tunus ve Cezayir) haydut gemileri bu anlamda İslâm'ın kutsal filosuydu. Durum böyle olunca, Babiâli'nin imparatorluğunda Hristiyanların varlığı Kur'ân'la nasıl bağdaşabilir?"⁷¹

İslâm'ın kitabına referanslarla düşmanlık ve saldırganlığını ifade eden Marx için, "Kur'ân her yabancıyı düşman olarak açıkladığı için, hiç kimse gerekli güvenlik önlemlerini almaksızın, bir Müslüman ülkesinde ortaya çıkmaya cesaret edemez. Böyle bir halkla ticaret yapma rizikosunu göze alan Avrupalı ticaret erbabı, ilk başlarda kendileri için olağandışı koşullar ve ayrıcalıklar sağlamayı denediler ve daha sonra da bunları kendi uluslarını kapsayacak biçimde genişlettiler. Kapitülasyonların kökeni de buradadır."⁷²

Müslüman ve Doğu'ya yönelik tahkir ve aşağılamalarında sınır tanımayan Marx'a göre, "en yoksul Mağribi bile yürürken ya da dururken doğal, hoş ve saygın tutumunu koruma ve giysilere sarınma sanatında en büyük Avrupalı komedyeni geride bırakır."⁷³

Nietzsche: Muhammed'in Yasası, Egemen Sınıfların Kötürüm Bir Ürünüdür

Düşünsel anlamda Avrupa insanın Asyalıya karşı üstünlük ve faziletlerinin peşinde olan Nietzsche'ye göre, "Avrupalıların Asyalılara karşı üstünlükleri, okul yoluyla öğretilen yetenektir/yeterliliktedir. Bu yeteneğe göre, Avrupalılar, inandıkları şeyin nedenlerini açıklayabilirler. Asyalılar da böyle bir yetenekten yoksundur. Avrupa tutarlı ve eleştirel düşünme okuluna yönelmiştir. Buna karşın, Asya henüz hakikat ile uydurmayı birbirinden ayırmayı bilmez. Kanılarının öz gözlemlerden ve düzenli düşünmeden mi, yoksu fantezilerden mi kaynaklandığının bilincinde değildir. Okuldaki akıl, Avrupa'yı Avrupa yapmıştır. Avrupa Ortaçağda Asya'nın bir parçası ve önemsiz bir eki olma yolundaydı; bir başka deyişle, Yunanlılara borçlu olduğu bilimsel kavrayışı yitirme yolundaydı."⁷⁴

Bir kültür kavramı olarak kullanılan Avrupa, Nietzsche'ye göre, 'ortak geçmişleri Yunanlılarda, Romalılarda, Yahudilerde ve Hristiyanlıkta bulunan halklar ve halk parçacıklarından oluşur.'⁷⁵

71 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 305.

72 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 308.

73 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 441.

74 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 495.

75 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 499.

'Seçilmiş ve üstün' Batı(lı) vurgusuyla Nietzsche, ayrılacaklı bir toplum ve insan grubu olduğunun hazzını yaşar: "Biz iyi Avrupalıyız; zengin, birikmiş Avrupa düşününün bir sonucu olan Avrupa'nın mirasçısıyız."⁷⁶

Nietzsche; İskender, Sezar, Muhammed ve Napolyon'u mukayese eder: "Kutsal yalanın Konfüçyüs'e, Mani yasasına, Muhammed'e ve Hıristiyan kilisesine özgü" olduğunu vurgular.⁷⁷ Nihayetinde Nietzsche, İslâm'ın ilke ve prensiplerini eksik, yetersiz ve karşılığı olmayan yasalar olarak nitelendirir: "Muhammedin Yasası, egemen sınıfların kötürüm bir ürünüdür."⁷⁸

Goethe: Haçlı Seferlerinin İyi Yönü: Türklerin Zayıflamasıdır

Aslında İslâm ve Müslümanlara karşı müspet bir tavır içinde olduğu düşünülen Goethe de, 'öteki'leştirmeyi tahkir ve küçük görme refleksiyle gerçekleştirir: "Bir insan eğlenceli bir kış akşamı Türk kılığında maskeli bir baloya gidebilir. Fakat bu insan bir yıl boyunca bu kılıkta ortalıkta dolassa, o insana ne gözle bakarız?"

Kan ve ıstırapı, sadece Müslüman coğrafyaya getirmekle kalmayan Haçlı Seferleri, aynı zamanda Hıristiyan şehirleri de talan eden (1204'de Konstantin'de olduğu gibi) bir anlayış içiğinde zulmü yaymıştır. Ancak Goethe gibi şair bu zulüm ve kan seferlerinin iyi bir yönüne keşfeder: "Haçlı seferlerinin en iyi yönü, Türkleri sürekli zayıflatması ve onların Avrupa'nın efendisi olmalarını önlemiş olmasıdır."⁷⁹

Friedrich Schiller: Dinsiz Doğu, Haç'a Saygı Duymuyor

Doğu'yu dinsiz olarak gören Schiller için Doğu ve Osmanlı yok edici, kan ve şiddetin yegane temsilcisidir:

"Malta çevrilmiştir; yıldırım yüklü gemilerin oluşturduğu bir kemer Malta'yı kuşatmakta ve adayı giderek daha fazla sıkmaktadır. Dinsiz Doğu, Haç'a saygı duymayan bütün inançsız/kafir halklarını bu adanın üzerine dökmemektedir." "Sipahi atını tarlaya sürüyor; öbürü yakıyor; Yeniçeri kuşatıyor; lağımçı toprağı eşiyor..."⁸⁰

76 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 512.

77 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 518.

78 Kula, *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, 519.

79 Onur Bilge Kula, *Batı Edebiyatında Oryantalizm*, İstanbul 2011, 434.

80 Kula, *Batı Edebiyatında Oryantalizm*, 457-458.

Victor Hugo: Asya'nın Sultanları Zalimdir

Hürriyet ve hümanizmin önde gelen düşünürlerinden Victor Hugo, *Özgürlük* adlı şiirinin sonlarında Osmanlı, İslam ve Hz. Muhammed üzerinden 'düşmanını bulmanın' ve ona haksız yere saldırmanın huzur ve zevkiyle şunları söyler:

Zalimlerin sırtını sıvazlamak mı, geçti! Bahis yalanı gibi!
Afrika'nın, Asya'nın sultanları sizlere zalim denir, değil mi?
Ne kadar yumuşak hükmediyorsunuz, zincirleriniz ne kadar hafif,
Bu cellatları tanıyan biri için!
Paşalarınıza ilerlemeyen siz alçaklar, övün,
Etiyopyalı hadımları,
Kendi seçimleriyle değil, başkası tarafından sakat bırakılanları!
Övün, haremdede dolaşan kambur dilsizleri,
Efendisine gerdanlarını/boyunlarını sessizce uzatan,
Ve gürültüsüz ve eziyetsiz yere yatan
Kadın köleleri!
Sultan'ın sarayı yeşim ve porfir taşlarıyla parılmaktadır,
Erguvanı ve altını ve amberi ve mercanı ayaklar altına almaktadır,
Yüz kadın bile ondan bir kezlik gülümseme koparamamaktadır.
Majesteleri küçümseyen tavırlarla halka aklına düşeni buyurmaktadır.
Sultanın konutunda yanan meşaleler artmaktadır.
Gecenin rüzgârının ateşlediği yangın kısa sürede
Dört yanı sarmaktadır.
Bahtiyar halkın yaşamı, vezirler için sadece bir oyuncaktır,
Zehirli dumanlar yüzüne ölüm savurmaktadır.
Bahtiyar halk, korkuyla demir boyunduruğun altına sığınmaktadır...⁸¹
"El-mugavirlerin savaş çılgılığı,
Demir, uyan!
Savaş, savaş ve Muhammet! İleri! Köpeklerdir yaklaşan,
Ganimet için insanlara uykuda saldıran!
Görüyor musunuz, utanmazları atları dörtmala koşturan?

81 Kula, *Batı Edebiyatında Oryantalizm*, 504.

Peygamberin halkı, vurun hepsini, ezin,
Beyinleri şaraptan esrikleşmiş duman salan,
Erkekler, sadece tek bir kadını olan,
Frenklerin soyuna ölüm, krallarına ölüm!
Gelin, hepimiz toplanın buraya sipahiler/timar sahipleri
Atın kendinizi savaş karmaşasına ellerinizde hançerler ve silahlar,
Süsünüz, boynuz/kornolar, sarıklar ve altın eyerli atlar
Osman, Ertuğrul'un oğlu, soyunuz ve önderimizdir!
Sen, gururunla, sen vahşi bakışınla benze ona!
Başımız savaş isteğiyle yanıp yakıla!
Alacağımız seni, gök mavisi kubbeli kent,
Setinah, derler tatlım, barbarlar sana,
Vahşi dillerinde Atina!⁸²

Victor Hugo: Muhammet'in Kanlı Öğretisine Tanrı ve İnsan düşmandır.

Zamanımızda Hz. Muhammed'i kan ve terörün temsilcisi olarak nite-
lendiren Batılı düşünür ve entelektüellerin, kendilerinin beslendiği fikirle-
rin kaynak ve köklerini gösteren/ispatlayan Victor Hugo'nun şu ifadeleri
önem arz etmektedir:

Ey, kardeş Muhammet, ona bir damla merhamet göster!
Muhammet'in kanlı öğretisine Tanrı ve insan düşmandır,
Bakışı, gökyüzünün sevecen ışığına kapalıdır.
Kanlı kafataslarıyla çevrilmiştir sultanın tacı,
Elbette ki bu yüzden güvenli gelmiyordur ona tahtı;
Belki de bu denli acımasız değildir.
Bahtsız adam! Hep korkuyla çevrilidir,
Tatsız dünya yaşamını lanetlemektedir.

.....

Ve feryatlarımızın ey Hristiyan Avrupa!
İyice duy! Bizim için vuruşmadı mı geçmiş zamanda
Kutsal Louis ve yiğit şövalyeler ordusu?

82 Kula, *Batı Edebiyatında Oryantalizm*, 526-527.

Seç artık, kimin ayakları altına serilecek dünya,
Kurtarıcının ve Haç'ın mı, Ömer'in ve kılıcın mı,
Sarığın mı, kutsal ışığın mı yoksa?⁸³

Auguste Comte: İslâm, Yönetenlerin Dinidir

Hristiyanlık gibi İslâm'ı da insanlığın eğitiminde zorunlu bir aşama olarak dikkate alan Auguste Comte'a göre, her iki din de monoteizme ve feodalizme ilişkin iki ilkeyle aynı aşamaya, "orta" döneme aittirler. Hristiyanlık yönetilenlerin dinidir ve itaat disiplini vazetmiştir; buna karşılık İslâm, yönetenlerin dinidir ve emir disiplinini vazetmiştir.

Kimi bakımlardan İslâm insan ilerlemesine Hristiyanlıktan daha uygundur. Ne bir teokrasiye, ne de karmaşık akide ve doktrinlere sahiptir ve dolayısıyla bir insanın kendisini ondan özgür kılması daha kolaydır ve tebaalarına, –sözelimi Greklere– yoksun oldukları bir toplumsal disiplin kazandırmıştır. Fakat nihaî aşamada ne İslâm ne de kadim düşmanı Katolik Hristiyanlık, evrensel bir din olabilirdi: Bunların arasındaki uzun çatışmalar, hareket kabiliyetlerinin tamamen yok olmasıyla, her iki tarafın da tükenmesiyle sonuçlanmıştır. Bu durum nihaî bilimsel düşünce, endüstriyel faaliyet ve pozitif din çağının gelişini mümkün hale getirmiştir.⁸⁴

Ernest Renan: Müslüman Bir Bilim Adamı Gibi Bir Şey Asla Olmamıştır

Bir grup Hristiyan, İslâm'ı Müslümanlara saldırmak için kullansa da, İslâm artık daha çok, insan ilerlemesinin önünü tıkayan, akıldışı ve geleneksel güçlere saldırmak amacıyla ilerleme taraftarlarınca kullanılmaktadır. Sözgelimi 1883'te Ernest Renan, İslâm ve bilim üzerine meşhur bir konferans vermiş ve burada bu ikisinin birbirleriyle bağdaşmadığını savunmuştur:

"Doğu'da veya Afrika'da bulunmuş olan herhangi bir kimse, Müslümanların dar görüşlü ruhuyla, bilime gözünü kulağını mutlak bir biçimde kapatmasını sağlayarak herhangi bir şey öğrenme ya da yeni bir fikre kendisini açma imkanından yoksun bırakan, kafasını kuşatan ve gözlerini kapatan bu tür demir halkayla karşılayacak ve ırkilecektir."⁸⁵

83 Kula, *Batı Edebiyatında Oryantalizm*, 527 vd.

84 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 93.

85 Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 28-29.

İslâm'ı açık bir dille eleştiren Renan, İslâm'ın diğer dinlerden daha fazla insanları bu demir halkanın içinde hapsedtiğine ileri sürüyordu. Bununla beraber, yazdıklarında çeşitli "Semitik" inançların reddine ve "eleştirel ruhtan bağımsız bir biçimde gelişmiş olan dini geleneklere inanmanın imkânsızlığına" dair açık bir ima bulunmaktaydı.⁸⁶

İslam ile Müslümanın, akıl ve üretmeyle beraber olamayacağını ideolojik bir önyargıyla savunan Renan'a göre, tarihin itici gücü ırk ruhudur ve temel ayrım, dinî topluluklar arasında değil, aksine kendine ırklar arasındadır. Hristiyanlık ve İslâm her biri kendine özgü mantaliteye sahip olan iki farklı ırkın ürünüdürler. İslâm semitik zihnin durumunun karakteristik ürünüydü. O aklın kullanılmasına engel olan, bilimin gelişmesini engelleyen bir dindi. Yüksek ideallerle insan kalbine ruh verme amacının ötesine geçmelerine, insan düşüncesine ve hareketine hükmetmelerine izin verildiğinde bütün dinlerin bunu yaptıkları doğru olmakla birlikte İslâm bunu, özel bir tarzda yapmaktaydı. Onun toplumu "ilerlemeye karşı fikir, sözde bir vahye dayanan aklın dayattığı bir devlet ve toplumu yöneten bir dogma" üzerine kurulmuştur. Müslüman bir bilim adamı gibi bir şey asla olmamıştır.

Bilim gerçekten üretilmiştir ve İslâm toplumunda hoşgörü ile karşılanmıştır, ancak bilim adamları ve filozoflar gerçekten Müslüman değillerdi. İslâm düşüncesinin ihtişamlı çağı Abbasî dönemindeydi. Ancak Abbasî halifelerinin kendileri pek de inançlı kimseler değillerdi. Saraylarının ve imparatorluklarının kültürü tam olarak Müslüman olmamış olan ve kabul etmeye zorlandıkları dine karşı derin bir başkaldırı ve nefret içinde olan insanlar tarafından üretilmiş, bir "yeniden canlandırılmış" Sasanî kültürüydü. "Arap" felsefesi ve bilim ancak dil itibarıyla Araplara özgüydü. "Arap" felsefesi ve bilimi ancak dil itibarıyla Araplara özgüydü ve ruh itibarıyla "Greko-Sasanî" idi.⁸⁷

Schlegel: İslâm, "İnançsız Bir Peygamber" Tarafından Vazedilen "Boş Bir Kibir ve Anlamsız Bir Gurur" Diniydi

İslâm'ı ve onun peygamberi Hz. Muhammed'i yok sayan bir anlayışın temsilcisi olan Schlegel, *Philosophy of History* isimli eserinde büründüğü dil, tarihi "akımlar"ın dili de olsa, aslen geleneksel bir görüşü seslendir-

⁸⁶ Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 29.

⁸⁷ Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 98.

miştir. Ona göre İslâm, “inançsız bir peygamber” tarafından vazedilen “boş bir kibir ve anlamsız bir gurur” diniydi. Bütün insanların akılla ulaşabileceği “doğal din” dolayısıyla olumlu bir içeriğe sahip olan İslâm, bütün kurtuluş unsurlarını –uzlaşma, merhamet, sevgi, saadet–göz ardı etmiştir. Bu sebeple bir medeniyet ortaya koyamamıştır. Yönetim sistemi insanlığı sefih, korkunç bir devletin otoritesine boyun eğdiren İslâm, “ruhanî ve maddî otoritenin Hristiyan karşıtı bir karışımından ibarettir ve yakıp yok edici coşkuyla, fethettiği ülkelerdeki antikitenin bütün kalıntısını ve daha yüksek bir uygarlığın her türlü kırıntısını ortadan kaldırmıştır.”⁸⁸

Newman: Selçuklu Türkleri “İnsan Irkları Arasındaki Büyük Bir Mesih Düşmanı Oldular”

Batılı aklın sürekli olarak bağ ve ilişki kurduğu Türkler ve barbarlık söylemi, Newman’ın dilinde de gerçekleşir. *Lectures on the History of Turks* isimli eserinde, hilafet ve Türkler arasında ilişki kuran Newman’a göre “hilafet, vicdan, tutku ve hissiyatı örgütlemeye ve muktedir ortak bir aklî ilke üzerine bina edilmiştir. Fakat aynı şey halifelîği devralan Türkler için söz konusu değildir. Türkler, yiğitlik, güvenilirlik, doğruluk, adalet hissi, itidal ve nezaket gibi sahici erdemlere sahip olmalarına rağmen esas itibarıyla barbardılar. Manevî hayattan, aklî ilkelerden ve entelektüel disiplinden yoksun olan Türkler, İslâm’a hiçbir şey eklemedikleri gibi, Hristiyanlığa da yardımları dokumamıştır. Barbar erdemleri hakikatin hizmetine sunabilirlerdi: On birinci yüzyılda doğuya ya da batıya yönelmek, Tanrı’ya da ya da şeytana karşı gelmek hususunda bir tercih yapmak zorundaydılar. Yanlış seçim yaptılar ve o sebeple Selçuklu Türkleri “insan ırkları arasındaki büyük bir Mesih düşmanı oldular.”⁸⁹

Sonuç olarak Batılı filozof ve düşünürlerin Doğu, İslâm ve Hz. Muhammed ile ilgili önyargı, itham ve iddiaları, günümüzde yaşananların fikrî ve eylemsel köklerini bize göstermektedir/sunmaktadır. Batılı entelijansiyanın daha donanımlı, ön yargısız ve objektif değerlendirmeler yerine saldırgan, suçlayıcı ve tanımlayıcı tavır ve üslup içerisinde bulunması dikkat çekici ve kaygılandırıcıdır. Kaygıların yersiz olmadığını bize gösteren çok sayıda örnekle karşılaşmak mümkündür. Bunlardan bazı örnekler verilecektir:

⁸⁸ Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 60.

⁸⁹ Hourani, *Avrupa ve Orta doğu*, 61.

Gerçek faillerinin kimler ve hangi güçlerin olduğu hâlâ meçhul olan 11 Eylül faciasından sonra, Amerika ve Avrupa'da, bu korkunç eylem, barış (selam) dini olan İslâm'a ve mensuplarına mal edilerek İslâm ve Müslüman aleyhtarlığı için bir malzeme olarak kullanılmaktadır.⁹⁰Bu durumun yansımalarını/tezâhürlerini aşağıdaki örneklerde görmek mümkündür:

Yakın zamanda ABD'de İslâm ve Müslüman imajını ortaya koyan dikkat çekici aktüel bir olay gerçekleşti. "2003 yılında "Ne zaman ABD askerlerine bir saldırı olursa, en yakın camiye koşmalı ve karşılaştığınız ilk beş Müslümanı öldürmeliyiz" çağrısını yapan bir mektubu yayınlayan Tuscan gazetesine, Ali W. Elleithee ve Veliyüddin S. Abdürrahim isimli iki kişi tarafından dava açılmıştı. Müslüman olan bu iki davacı, mektubun bir "Saldırı ve duygusal acıya sebep olan kasıtlı bir davranış" olduğu iddiasıyla mahkemeye başvurmuştu. Bu iddia, bir alt mahkeme tarafından reddedilirken davacılar, bir üst mahkeme olan Arizona Yüksek Mahkemesi'ne başvurmuşlardı. Arizona Yüksek Mahkemesi, Irak'ta Amerikan askerlerini öldürdüklerinden dolayı misilleme yapmaları için halkı Müslümanları öldürmeye çağıran bir mektubu yayınlayan gazetenin bundan sorumlu tutulamayacağı kararını verdi. Mahkemede yapılan oylamada 0'a karşı 5 oy ile kabul edilen kararda TusconCitizen gazetesinin, ABD Anayasası'nın Birinci Karar Değişikliği tarafından korunduğuna ve Aralık 2003 yılında yayınlandığı bu mektup yüzünden suçlanamayacağına hükmedildi. Mahkeme, gazetenin editörüne gönderilen mektubun "Politik söylemlerin korunması için genel kural olan 1. Karar Değişikliği'nin dışında olmadığına" karar verdiğini açıklarken davayı, Pima Bölgesi Yüksek Mahkemesi'ne geri gönderdi ve kararın değiştirilmeden uygulanmasını istedi."⁹¹

Bu çerçevede kasıtlı ve bilinçli olarak Batı'da gündemde tutulan "İslamcı teröristler", "kan içici köktenci Müslümanlar", "terör dini", "katil Muhammed" gibi sloganlarının önü alınamamaktadır. Bunlara iki örnek:

90 Bkz. Gündüz, *Küresel Sorunlar ve Din*, 9-25; Mamdani, *İyi Müslüman Kötü Müslüman* (Amerika, Soğuk Savaş ve Terörün Kökenleri), çev: Sevinç Altınçekic, İstanbul 2005; LeonardSwidler, "Yahudi-Hristiyan-Müslüman Diyalogu 11 Eylül'den Sonra Mutlak Bir İhtiyaç", çev: A. Dursun Karaca, *İslâmiyât* c. V, sayı: 3, 2002, 87-98; Ahmed Demirhan (derleyen), *ABD, Terör ve İslam: 11 Eylül Üzerine*, Ankara 2001; GregBankoff, "Regions of Risk: Western Discourses on Terrorism and the Significance of Islam", *Studies in Conflict and Terrorism*, 2003 (26), 413-428 ("Risk Bölgeleri: Batının Terör Üzerine Görüşleri ve İslâm'ın Yeri", çev: Şahin Gürsoy-Hakkı Karaşahin, *Dini Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 377-386).

91 Bkz. *Yeni Şafak*, 3 Temmuz 2005, 11.

Hollanda’da Yaşayan Müslümanlar Kur’ân’ın Yarısını Yırtıp Atmalılar

a) “...Hollanda’da, göçmen karıştı görüşleriyle tanınan milletvekili Geert Wilders, İslâmiyet’e, Kur’ân’a ve Hz. Muhammed’e akıl almaz hakaretlerde bulundu. Wilders, Müslümanların zararlı söylemler içeren Kur’ân-ı Kerim’in bu bölümlerini yırtıp atması gerektiğini söyledi. Bir Hollanda gazetesine demeç veren Wilders, Hz. Muhammed hayatta olsaydı ve Hollanda’da yaşasaydı onu Hollanda’dan kovacağını da belirtti. “Bir İslâm tsunamisi ile karşı karşıyayız” diyen Wilders, başörtüsünün yasaklanmasını, Hollanda’da göçmen kabul edilmesini ve yeni camiler yapılmasına izin verilmemesini de savundu. Kur’ân’ı okuduğunu belirten Wilders, “Eğer Müslümanlar Hollanda’da yaşamak istiyorlarsa, Kur’ân’ın yarısını yırtıp atmalılar, çünkü Kur’ân’da korkunç şeyler söylendiğini biliyorum” ifadesini kullandı.”⁹²

Kur’ân Şiddeti Teşvik Ediyor

b) “...Danimarka’da Kur’ân-ı Kerim için, ‘şiddeti teşvik’ gerekçesiyle suç duyurusunda bulunuldu. Danimarka’da Türkçe yayımlanan “Haber” gazetesinin, Politiken gazetesinden aktardığı habere göre, ‘Danimarka’nın İslamlaştırılmasına Son (Stop Islamisering af Danmark) “ adlı örgüt, Danimarka polisine Kur’ân hakkında suç duyurusunda bulundu. Suç duyurusunda, Kur’ân’ı Kerim’in şiddeti öven ve şiddeti teşvik eden bölümler içerdiği ve bunun Danimarka anayasasına aykırı olduğu iddia edildi. Dernek başkanı Anders Gravers, şikayet dilekçesinin bir kopyasının el Cezire televizyonuna ve Danimarka’daki Müslüman ülke elçiliklerine gönderildiğini de bildirdi. Danimarka anayasasında bulunan ‘şiddet kullanan, kullanmasını teşvik eden dernekler yasa yoluyla kapatılır’ maddesinin Danimarka’daki camileri de kapsadığını öne süren dernek, Adalet Bakanı’ndan da, Kur’ân’daki şiddete teşvik eden bölümlerin Danimarka’da okunmasını yasaklamasını talep etti.”⁹³

Papa’nın Konuşması: Muhammed’in Tebliğ Ettiği İnanç, Kılıç Zoruyla Yayılmasını Emreder

Papa XVI. Benediktus’un 12 Eylül 2006 günü Regensburg Üniversitesi’nde yaptığı konuşmadır. Papa’nın konuşması ve yol açtığı tepkiler, İslâm dünyasıyla Batı arasındaki ilişkilerin ne kadar kırılgan olduğunu

92 Bkz. *Yeni Şafak*, 15 Şubat 2007, 8.

93 Bkz. *Yeni Şafak*, 25 Şubat 2007, 6.

bir kez daha ortaya koydu. Şiddet ve terörizmin İslâm'la neredeyse özdeşleştirildiği günümüzde, böyle bir konuşmanın Katolik Kilisesi'nin ruhanî liderinin gelmesi hem şaşırtıcı hem de üzüntü vericidir.

Papa'nın konuşmasında İslâm'a yaptığı atıfları kısaca hatırlayalım. Birincisi, son Bizans imparatorlarından Manuel II. Paleologus"Tan naklettiği şu söz: "Muhammed yeni ne getirmiş, bana göster. Burada sadece şer ve gayri insanî şeylerin olduğunu görüyoruz. Muhammed'in tebliğ ettiği inancın kılıç zoruyla yayılmasını emretmesi bunlardan sadece biri". Bu iddiayı aktardıktan sonra Papa şu yorumu yapıyor. "İmparator daha sonra inancı zorlama yoluyla yaymanın neden akıl karşıtı bir şey olduğunu açıklamaya devam eder. Şiddet Tanrı'nın ve insanın tabiatına aykırıdır.

Papa'ya göre, "Avrupa coğrafya değil, ortak bir inanç üzerine kurulu" bir idealdir. Papa, Türkiye'nin AB üyeliğine de bu temel üzerinden karşı çıkar. Türkiye gibi Müslüman bir ülkenin Avrupa'nın din ve maneviyat haritasında yeni yok. Öte yandan Avrupa'yı Avrupa yapan bilimsel araştırma ruhunun Doğu'dan değil, Yunan'dan geldiğini söyleyen Papa, Yunan rasyonalitesiyle Hristiyan inancının tarihî buluşmasını, Batı medeniyetini ortaya çıkaran asıl mucize olarak görüyor. Papa'ya göre, Hristiyanlık Yunan'ın değil de Doğu'nun felsefî etkisi altında kalsaydı, Avrupa medeniyetinin temellerinden biri eksik kalırdı.⁹⁴

Papa XVI. Benediktus'la ölümüne kadar periyodik olarak görüşen İtalyan gazeteci Orianna Fallaci gibi seslere kulak verecek olursak, Avrupa çok kültürlülük ve arada yaşama gibi sloganlar altında Avrupalılık iddiasından vazgeçmek üzere. *Öfke ve Gurur* kitabının yazarı Fallaci'ye göre bu, Avrupa'nın sonu demek. "Çok çok, ama çok öfkeliyim!" diyen Fallaci'ye göre, Avrupa'nın sonu demek. "Çok çok, ama çok öfkeliyim!" diyen Fallaci, Avrupa'nın ayağa kalkmasını, Batı'yı savunmasını istiyor ve ekliyor: " (11 Eylül, Madrid ve Londra'daki) Terörist eylemleri yapanların ve onlara göz yuman solcu aydınların yüzüne tükürüyorum."

Fallaci bu ırkçılık travmasında yalnız değildir. 2002 yılında öldürülen Hollandalı siyasetçi Pim Foytun, Fallaci kampının tipik örneklerinden biriydi. Homoseksüel olduğunu açıkça ilan eden Foytun, İslâm ve Müslüman göçmenin Hollanda'ya girmesine izin vermem" diyor ve ekliyordu: "Ben, İslâm'a karşı soğuk savaşın sürdürülmesinden yanayım". Fayton

94 Kalın, *İslâm ve Batı*, 150-151.

2002 yılında, Hollanda seçimlerine bir hafta kala çevreci bir aktivist tarafından öldürüldüğünde, bu olay Hollanda'da bir şok etkisi yarattı.⁹⁵

Özetle, Batı'da, özellikle ABD'deki yazılı ve görsel medyanın İslâm, Müslümanlar ve Hz. Muhammed konularında manipülasyona ne kadar açık olduğunu ve bunlarla ilgili haberlerin kimler tarafından nasıl şekillenip ambalajlandığını, Edward Said bir araştırma ve inceleme ürünü olan önemli eserinde (*Haberler Ağında İslâm*) tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır.⁹⁶ Müslümanlar olarak şunun da farkındayız ki, kasıtlı olarak gündemde yer bulan yukarıdaki benzeri sloganlar dünyada başka hiçbir din ve mensubu için kullanılmamaktadır. Konu, düşünülmesi ve üzerinde dikkatle durulması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

95 Kalın, *İslâm ve Batı*, 151-152.

96 Bkz. Edward Said, *Haberler Ağında İslâm*, çev: Alev Alatl, İstanbul 1984; ayrıca Batı'daki İslâm ve Müslüman imajları için bkz. Rodinson, *Hazreti Muhammed*, 195-202; Olivier Roy, *Küreselleşen İslâm*, çev: Haldun Bayrı, İstanbul 2003; Bernard Lewis, *İslâm'ın Siyasal Dili*, çev: Fatih Taşar, Kayseri 1992; Cemal Tosun, "Küreselleşme, Din ve (İslamcı!) Terör", *Dini Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 13-18; Recep Kılıç, "Din ve Terör Özel Sayısı Hakkında", *Dini Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 7-8; Nahide Bozkurt, "Terör ve Şiddet Bağlamında Kullanılan Rivayetlerin Yorumlanması Üzerine...", *Dini Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 131-139; A. Rashied Omar, "Islam and Violence", *Ecumenical Review*, v. 55, issue 2, April 2003 ("İslâm ve Şiddet", çev: Yusuf Gökalp, *Dini Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık, 355-360).